**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՂԵԿԱՎԱՐ**

0010 ք. Երևան, Կառավարական տուն 1

№ 02/05.31/30166-2025

**ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ ՂԵԿԱՎԱՐ-ԳԼԽԱՎՈՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ
ԴԱՎԻԹ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆԻՆ**

Հարգելի՛ պարոն Առաքելյան,

Համաձայն «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքի 66-րդ և 77-րդ հոդվածների՝ Ձեզ ենք ներկայացնում՝

1) «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագծի և հարակից օրենքների նախագծերի փաթեթի վերաբերյալ (Պ-1131-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության առաջարկությունը,

2) Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի 2025 թվականի սեպտեմբերի 15-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ներկայացուցիչ (հարակից զեկուցող) նշանակելու մասին» N 817-Ա որոշումը:

Հարգանքով՝

ԱՐԱՅԻԿ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Կատարող՝ Ագնեսա Առաքելյան
Ազգային ժողովի հետ կապերի վարչության գլխավոր մասնագետ
Հեռ. 515403
Էլ փոստ՝ agnesa.arakelyan@gov.am

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

«ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԻ ՄԱՍԻՆ» ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՔ ՆԱԽԱԳԾԻ և ՀԱՐԱԿԻՑ ՕՐԵՆՔՆԵՐԻ ՆԱԽԱԳԾԵՐԻ ՓԱԹԵԹԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

I. «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի նախագծի վերաբերյալ

1.Նախագծի 1-ին հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի համաձայն՝ **կենդանու անձնագիրը փաստաթուղթ է, որը պարունակում է տեղեկատվություն կենդանու նույնականացման վերաբերյալ և կենդանի պահողի մասին՝ տրամադրվում է անասնաբույժի կողմից: *Կենդանու նույնականացման համար օգտագործվում է տեղեկատվություն պարունակող պիտակ կամ մարմնի որոշակի հատվածում ամրացված միկրոսխեմա կամ դաջվածք.***

Անհրաժեշտ է հստակեցնել սույն հասկացությունը, քանի որ նշված կարգավորումից պարզ չի դառնում, թե ինչ է իրենից ներկայացնում **կենդանու անձնագիրը,** արդյո՞ք նշված տեղեկատվություն պարունակող պիտակը կամ մարմնի որոշակի հատվածում ամրացված միկրոսխեման կամ դաջվածքն է դիտարկվում որպես կենդանու անձնագիր, թե դրանք հավելյալ միջոցներ են:

2. Նախագծի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը խմբագրել հետևյալ բովանդակությամբ՝

«2) հաստատում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային և թափառող կենդանիների առողջության պաշտպանության և թափառող կենդանիների վերարտադրության սահմանափակման ծրագրերը.»,

3. Նախագծի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետը հանել:

4. Նախագծի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«4. Հաստատում է կացարանների կառուցմանը և կառավարմանը ներկայացվող պահանջները և կացարաններում իրականացվող անասնաբուժական միջոցառումների ծրագիրը. »:

5. Նախագծի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«6. հաստատում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային և թափառող, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների բռնման, պահման և խնամքի կարգը. »:

6. Նախագծի 4-րդ հոդվածի 1-ին մասի 7-րդ կետը հանել և հաստատման իրավասությունը վերապահել անասնաբուժության ոլորտում Կառավարության քաղաքականությունը մշակող պետական կառավարման մարմնին:

7. Նախագծի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«2) մշակում է կացարանների կառուցմանը և կառավարմանը ներկայացվող պահանջները և կացարաններում իրականացվող անասնաբուժական միջոցառումների ծրագիրը:»:

Միաժամանակ առաջարկվում է ծրագրի մշակումը վերապահել ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությանը:

8. Նախագծի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետը խմբագրել հետևյալ բովանդակությամբ՝

«1) մշակում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային և թափառող կենդանիների առողջության պաշտպանության և թափառող կենդանիների վերարտադրության սահմանափակման ծրագրեր»:

9. Նախագծի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետը հանել:

10. Նախագծի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ կետը խմբագրել հետևյալ բովանդակությամբ՝

«3. Մշակում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային և թափառող, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների պահման և խնամքի կարգը.»:

11. Նախագծի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 4-րդ կետը խմբագրել հետևյալ բովանդակությամբ՝

«4) հաստատում է տնային կենդանիների անասնաբուժական անձնագրի ձևը, այն լրացնելու և տրամադրելու, միկրոսխեմաներ տեղադրելու և տեղեկատվական առցանց էլեկտրոնային համակարգ ստեղծելու և վարելու կարգը.»:

12. Առաջարկում ենք նախագծի 7-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1) Հանրային վայրերում արձանագրել կենդանիների նկատմամբ օրենքով ակնհայտ արգելված գործողությունները և ներկայացնել համապատասխան մարմիններին.»:

Հոդվածը լրացնել նոր 4-րդ մասով՝

«4. Սույն հոդվածի 3-րդ մասի 1-ին կետով նախատեսված արձանագրումը իրականացնելիս և դրա արդյունքում ձեռք բերված տեսաձայնագրությունները և լուսանկարներն օգտագործելիս անհրաժեշտ է պահպանել հետևյալ պահանջները՝

1) տեխնիկական միջոցները պետք է օգտագործվեն բացառապես ոչ գաղտնի եղանակով,

2) տեսաձայնագրությունը պետք է պարունակի նկարահանման ամսաթիվն ու ժամը, և պետք է համապատասխան վարույթ իրականացնող մարմնին տրամադրվի առանց վիդեո խմբագրման ենթարկելու (բացառությամբ տևողությունը կրճատելու),

3) լուսանկարը պետք է պարունակի լուսանկարման ամսաթիվն ու ժամը, և պետք է համապատասխան վարույթ իրականացնող մարմնին տրամադրվի առանց փոփոխության ենթարկելու,

4) համապատասխան վարույթ իրականացնող մարմնի կողմից՝ տեսաձայնագրությունը կամ լուսանկարը որպես ապացույց օգտագործվելու կամ այլ անձանց տրամադրելու դեպքում՝ խախտումն ամրագրած տեսաձայնագրության կադրում կամ լուսանկարում արձանագրված անձանց պատկերները պետք է մթնեցվեն,

5) եթե տեխնիկական միջոցներով արձանագրվել է խախտում, ապա տեսաձայնագրությունները և լուսանկարները վարույթ իրականացնող մարմնի տեսաձայնագրությունների և լուսանկարների պահոցում պետք է պահվեն մինչև կայացված վարչական կամ դատական ակտն անբողոքարկելի դառնալը,

6) սույն հոդվածով նախատեսված նպատակներից բացի, այլ նպատակներով տեսաձայնագրությունները և լուսանկարներն օգտագործելը (այդ թվում՝ հրապարակելը) արգելվում է:

13. Նախագծի 8-րդ հոդվածը վերաբերում է կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի սկզբունքներին, մինչդեռ հոդվածում նշված սկզբունքները ձևակերպված են անորոշ կերպով: Բացի այդ, սկզբունքները ղեկավար ելակետային դրույթներ են, որոնց բովանդակությունն անհրաժեշտ է բացահայտել սուբյեկտների վարքագիծը կանխորոշելու համար: Մինչդեռ հոդվածում բացահայտված չէ որևէ սկզբունքի իմաստը և բովանդակությունը: Բացի այդ, օգտագործված հասկացություններից առնվազն «Էթիկական, սոցիալ-տնտեսական և անվտանգային

նորմերի հավասարակշռության պահպանության» սկզբունքը որոշակի չէ: Ուստի առաջարկում ենք որոշակիացնել կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի սկզբունքները՝ սահմանելով յուրաքանչյուր սկզբունքի իմաստը և բովանդակությունը, ինչպես նաև զերծ մնալ անորոշ հասկացություններ օգտագործելուց:

14. Նախագծի 9-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 14-րդ կետի համաձայն՝ արգելվում է անհամատեղելի տեսակների միևնույն տարածքում կամ միևնույն տարածքում ***միևնույն տեսակների*** բնակեցումը, որոնց միջև կարող է առաջանալ ագրեսիվություն, հարձակում և պայքար: Ընդ որում, նշված պահանջը չպահպանելն առաջացնում է վարչական պատասխանատվություն:

Գտնում ենք, որ Նախագծի վերոնշյալ կարգավորումը խնդրահարույց է գործնական կիրառության տեսանկյունից, քանի որ տվյալ պարագայում պարզ չէ, թե ինչպես պետք է կենդանի պահողը, մինչև միևնույն տեսակների միմյանց հետ բնակեցումը, հասկանա թե արդյոք այդ տեսակների միջև կարող է առաջանալ ագրեսիվություն, հարձակում և պայքար, թե՝ ոչ:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ առաջարկում ենք «կարող է առաջանալ» բառերը փոխարինել «առաջացել է» բառերով:

15. նախագծի 10-րդ հոդվածի 1-ին մասում «ցեղատեսակ» բառը փոխարինել «ցեղ» բառով, քանի որ տեսակը դասակարգվում է ըստ կենդանու, օրինակ շուն, կատու, խոշոր եղջերավոր կենդանի, իսկ ցեղը՝ տվյալ կենդանու տեսակի գենետիկական ուղղվածությունն է, միաժամանակ «պահման և խնամքի կարգերով նախատեսված» բառերը փոխարինել «պահմանը և խնամքին ներկայացվող» բառերով,

16. Նախագծի 11-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ թափառող կենդանիների բռնումը պետք է իրականացվի համապատասխան հմտություններ և փորձ ունեցող մասնագետների կողմից և համապատասխան փոխադրամիջոցներով կենդանիների բռնումն անվտանգ իրականացնելու համար: Այս առումով անհրաժեշտ է հստակեցնել, թե ինչ համապատասխան հմտություններ և փորձ ունեցող մասնագետների մասին է խոսքը: Պարզ չէ նաև, թե ինչ չափանիշների պետք է համապատասխանեն հիշյալ մասնագետները և փոխադրամիջոցները և այլն:

17. Նախագծի 11-րդ հոդվածի 6-րդ մասում «անձինք» բառը փոխարինել «իրավաբանական անձինք կամ անհատ ձեռնարկատերերը» բառերով, քանի որ պարզ չէ ֆիզիկական անձի մասին է խոսքը, թե՞ կազմակերպության:

18. Նախագծի 11-րդ հոդվածի 6-րդ կետում անհրաժեշտ է վերանայել «Կենդանու պահողի չգտնվելու կամ պահողի կողմից կենդանուց հրաժարվելու պարագայում կենդանի պահողի նկատմամբ կիրառվում են օրենքով սահմանված պահանջները, իսկ կենդանին տեղափոխվում է կացարան» նախադասությունը, հաշվի առնելով այն, որ կենդանու պահողին չգտնելու դեպքում վերջինիս նկատմամբ օրենքով սահմանված պահանջներ չեն կարող կիրառվել:

19. Նախագծի 16-րդ հոդվածի վերնագրում «պահումը» բառը փոխարինել «պահման և խնամքի պահանջները» բառերով:

20. Նախագծի 16-րդ հոդվածի 9-րդ կետը հանել, հաշվի առնելով, որ Նախագծի 5-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 3-րդ կետով արդեն իսկ սահմանվում է, որ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունը մշակում է ՀՀ տարածքում տնային և թափառող, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործով **կենդանիների պահման և խնամքի կարգը**:

21. Նախագծի 18-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ անկած կենդանիների դիակների հավաքման, թաղման և ոչնչացման կարգը սահմանում է տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածների բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմինը: Հարկ է նշել, որ ՀՀ կառավարության 2024 թվականի հունիսի 6-ի N 846-Ն որոշմամբ արդեն իսկ սահմանված են կենդանիների վարակիչ հիվանդությունների դեմ պայքարում անկած, ոչնչացված կամ սանիտարական սպանդի (հարկադիր մորթի) ենթարկված կենդանիների փոխհատուցման կարգը և կենդանիների ոչնչացման կամ հարկադիր մորթի իրականացման պայմանները, դեպքերը և կարգը, ուստի անհրաժեշտ է հստակեցնել նախագծով առաջարկվող և գործող իրավական կարգավորման առարկաների տարբերությունը:

Հաշվի առնելով վերը նշվածը՝ նոր կարգ մշակելու փոխարեն առաջարկում ենք քննարկել ՀՀ կառավարության 2024 թվականի հունիսի 6-ի N 846-Ն որոշմամբ հաստատված կարգում համապատասխան լրացում կատարելու հնարավորությունը:

Միաժամանակ հաշվի առնելով «Անասնաբուժության մասին» օրենքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 36-րդ կետը՝ առաջարկում ենք կետում «թաղման և ոչնչացման» բառերը փոխարինել «ոչնչացման կամ թաղման» բառերով:

*II. **«Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություն կատարելու մասին» օրենքի նախագծի վերաբերյալ***

1. ՀՀ օրենքի նախագծով առաջարկվում է Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 307-րդ հոդվածի 1-ին մասը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«1. Կենդանու նկատմամբ դաժան վերաբերմունքը՝ ցանկացած գործողություն, որը հանգեցնում է կենդանու մահվան, բացառությամբ կենդանու կողմից մարդու կյանքին սպառնացող վտանգի պարագայում ինքնապաշտպանության դեպքերի, կենդանու կյանքի ընդհատումը խեղդելու, կախելու, մասնատման, ուժեղ հարվածի, մտրակման, հրազենով կրակելու, դիտավորությամբ վրաերթի միջոցով, կենդանու կյանքի ընդհատումը թունավորման կամ այնպիսի նյութի ներարկման միջոցով, որը հանգեցնում է դաժան և ցավոտ մահվան, Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին օրենքի դրույթները խախտելով՝ կենդանու քնեցումը, կենդանի վիճակում կենդանու մաշկահանումը, մորթազերծումը, հերձումը կամ անդամահատումը, կենդանի վիճակում կենդանուն կրակի վրա նետելը, բարձրությունից կամ ընթացքի մեջ գտնվող փոխադրամիջոցներից նետելը, բոլոր տեսակի կենդանիների մարտերի կազմակերպումը և իրականացումը, թափառող կենդանիների այնպիսի հավաքը կամ բռնումը, որը հանգեցնում է կենդանու խեղմանը կամ կենդանու կյանքի ընդհատմանը, կենդանու նկատմամբ դաժան վերաբերմունքը՝ առանց՝ առանց մահվան ելքի, կենդանուն սահմանված կարգի խախտմամբ գիտահետազոտական, բժշկական կամ փորձարարական նպատակով օգտագործելը.

պատժվում է տուգանքով՝ առավելագույնը քսանապատիկի չափով, կամ հանրային աշխատանքներով՝ ութսունից հարյուր հիսուն ժամ տևողությամբ, կամ կարճաժամկետ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:»:

Տարատեսակ երկիմաստ մեկնաբանություններից զերծ մնալու և առաջարկվող հանցակազմի օբյեկտիվ կողմը կազմող արարքների լիարժեք սահմանման համար «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված արգելված գործողություններ անհրաժեշտ է վերաշարադրել այնպես, որ դրանում բացակայեն **տարբեր տեսակի գնահատողական հասկացությունները**: Որպես օրինակ նշվել է՝ «դաժան և ցավոտ մահ», «ողջ վիճակում կենդանուն կրակի վրա նետելը», «բարձրությունից կամ փոխադրամիջոցից նետելը», «ողջ կենդանուն դիազերծելը»: Թվարկված բառակապակցություններն իրենց մեջ երկիմաստություն են պարունակում և գնահատողական բնույթ են կրում, ինչը բնականաբար էապես կարող է դժվարացնել սույն հանցակազմով նախաձեռնված

քրեական վարույթներով ապացուցման առարկայի մեջ մտնող հանգամանքների պարզումը, մասնավորապես հարց է առաջանում, թե ի՞նչ եղանակով պետք է հաստատվի կենդանուն պատճառված մահվան ցավոտ կամ դաժան լինելը, կամ ի՞նչ տեսակի բարձրությունից կենդանուն նետելը կհամարվի հանցագործություն, կամ արդյոք կանգնած փոխադրամիջոցից կենդանուն նետելն իր մեջ հանցակազմ է պարունակում, թե ոչ, կամ ինչ է նշանակում ողջ կենդանուն դիազերծել, եթե «դի» բառը բնութագրական է մահացածին, կամ օրինակ կենդանուն ողջակիզելու դեպքերը նշված օրենքի նախագծի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված ո՞ր ձևակերպման տակ պետք է տեղավորել:

Քրեական պատասխանատվություն նախատեսելու համատեքստում, հարկ է նկատի ունենալ, որ Նախագծում համապատասխան փոփոխություններ քննարկվող մասով չեն կատարվել, ինչը խնդրահարույց է առնվազն իրավական որոշակիության սկզբունքի տեսանկյունից:

Մասնավորապես, ըստ առաջարկվող իրավակարգավորման՝ կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունքի դրսևորում է մի կողմից ***<u>ցանկացած գործողություն, որը հանգեցնում է կենդանու մահվան</u>*** (բացառությամբ կենդանու կողմից մարդու կյանքին սպառնացող վտանգի պարագայում ինքնապաշտպանության օրենքով նախատեսված այլ դեպքերի), մյուս կողմից՝ ***կենդանու կյանքի ընդհատումը խեղդելու, կախելու, մասնատման, ուժեղ հարվածի, մտրակման, հրազենով կրակելու, դիտավորությամբ վրաերթի միջոցով***: Այսինքն, միաժամանակ նկարագրվում են կենդանու կյանքի ընդհատմանը հանգեցնող երկու գործողություններ, որոնցից մեկն առավել ընդհանրական է (ցանկացած գործողություն), մյուսը՝ մասնավորեցնող (խեղդել, կախել, մասնատել, ուժեղ հարված, մտրակել, հրազենով կրակել, դիտավորությամբ վրաերթի ենթարկել):

Այս առումով՝ անհրաժեշտ է նաև ծանրակշիռ փաստարկել, թե ինչպե՞ս կարող է ցանկացած գործություն, որը հանգեցնելու է կենդանու կյանքի ընդհատման (օրենքի նախագծով ընտրված եզրույթը՝ մահվան) համարվել հենց դաժան վերաբերմունքի դրսևորում:

Բացի այդ, նույն հոդվածի 1-ին մասի 5-րդ կետի համաձայն՝ Կենդանու նկատմամբ դաժան վերաբերմունք է նաև քննարկվող օրենքի դրույթները խախտելով՝ քնեցումը: Քնեցումը կատարվում է կենդանիների կյանքն ընդհատելու նպատակով: Այսինքն՝ կրկին հիշյալ դեպքը ներառվում է նույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված ցանկացած գործողության մեջ, որը հանգեցնում է կենդանու կյանքի ընդհատման:

Բացի այդ, խնդրահարույց է նաև «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով նախատեսված ձևակերպումը՝ *Ցանկացած գործողություն կենդանու նկատմամբ, որը ներառում է սույն օրենքի իմաստով դաժան վերաբերմունք առանց մահվան ելքի:* Մասնավորապես՝ քննարկվող հոդվածը բաղկացած է երկու մասերից, ընդ որում՝ 1-ին մասում թվարկվում են կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունքի դրսևորումները, իսկ 2-րդ մասում արգելված այլ գործողությունները, իսկ օրենքի նախագծի ողջ տեքստում կենդանիների նկատմամբ այլ դաժան վերաբերմունքի դրսևորում նկարագրված չէ: Հետևաբար՝ հիշյալ ձևակերպումից պարզ չէ՝ «***սույն օրենքի իմաստով դաժան վերաբերմունք*** *առանց մահվան ելքի*» ձևակերպումը ենթադրում է 2-րդ մասով նախատեսված գործողություններ կատարելը, թե այլ գործողություններ: Անհրաժեշտ ենք համարում ընդգծել, որ Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 307-րդ հոդվածի 1-ին մասը, ըստ Նախագծի, հղում է կատարում **միայն** «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասին, իսկ նման ձևակերպման պայմաններում քրեական պատասխանատվության կարող են ենթարկվել նաև 2-րդ մասով նախատեսված արարքներ կատարած անձինք, ինչն անընդունելի է՝ հաշվի առնելով 2-րդ մասով նախատեսված գործողությունների ավելի նվազ վտանգավորության աստիճանը:

Ելնելով վերոգրյալներից՝ առաջարկում ենք «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասում հստակեցնել ձևակերպումները և հնարավորինս բացառել հիշյալ հակասությունները և կրկնությունները:

Հարկ է ընդգծել, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքում լրացում կատարելու մասին 2019 թվականի հոկտեմբերի 23-ի թիվ ՀՕ-194-Ն օրենքի ընդունման հիմնավորման հիմքում դրված են եղել վիճակագրական տվյալներ և դրանց հիման վրա քրեական պատասխանատվություն է **նախատեսվել միայն այն արարքների համար, որոնք ունեն առավել բարձր հանրային վտանգավորություն**: Հետագայում հիշյալ հոդվածն ընդգրկվել է նաև 2021 թվականի մայիսի 5-ին ընդունված ՀՀ քրեական օրենսգրքում:

Ավելին՝ ուշադրության է արժանի այն հանգամանքը, որ ներկայում քրեական պատասխանատվություն է սահմանված Կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունքի հետևյալ դրսևորումների համար.

- կենդանու կյանքի ընդհատումը խեղդելու, կախելու, մասնատելու, թունավորելու կամ այնպիսի նյութ ներարկելու միջոցով, որը տառապանք պատճառելով է հանգեցնում մահվան,

- ողջ վիճակում կենդանու մաշկազերծումը, անդամահատումը,

- կենդանիների մարտի կազմակերպումը կամ իրականացումը

- անտուն կենդանու այնպիսի հավաքը կամ բռնումը, որը հանգեցնում է կենդանու խեղմանը կամ կենդանու կյանքի ընդհատմանը,

- կենդանուն սահմանված կարգի խախտմամբ գիտահետազոտական, բժշկական կամ փորձարարական նպատակով օգտագործելը

- ***այլ դաժան վերաբերմունքը***:

Հաշվի առնելով, որ գրեթե անհնար է կանխատեսել կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունքի բոլոր դրսևորումները՝ գործող ՀՀ քրեական օրենսգրքով ընտրված վերջին ձևակերպումը բավականին լայն է և հնարավորություն է տալիս քրեական պատասխանատվության ենթարկել բոլոր այն անձանց, ովքեր կենդանիների նկատմամբ տարբեր եղանակներով դրսևորում են դաժան վերաբերմունք:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը, ինչպես նաև այն որ օրենսդրական տեխնիկայի առումով նպատակահարմար չէ ՀՀ քրեական օրենսգրքում բլանկետային նորմերի նախատեսումը՝ առաջարկում ենք նախագծի 1-ին հոդվածը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ.

«Հոդված 1

Հայաստանի Հանրապետության 2021 թվականի մայիսի 5-ի քրեական օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգիրք) 307-րդ հոդվածի 1-ին մասում «այնպիսի» բառը փոխարինել «օրենքով չնախատեսված դեպքում և կարգով», իսկ «որը տառապանք պատճառելով է հանգեցնում մահվան,» բառերը հանել:»:

III. «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություն կատարելու մասին» օրենքի նախագծի վերաբերյալ

1. Նախագծի 1-ին հոդվածի 5-րդ մասում «կարող է առաջանալ» ձևակերպումը փոխարինել «առաջացել է» ձևակերպմամբ:

2. Առաջարկում ենք նախագծի 1-ին հոդվածի 13-րդ և 18-րդ մասերը միավորել, քանի որ մի դեպքում խոսքը գնում է տնային կենդանի պահողի կողմից պահման և

խնամքի կարգը խախտելուն, իսկ մյուս դեպքում՝ տնային շներ պահելու սահմանված կանոնները խախտելուն:

Նույն տրամաբանությամբ առաջարկում ենք միավորել 6-րդ և 20-րդ մասերը:

3. Նախագծի 1-ին հոդվածի համաձայն՝ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքում խմբագրվող 113-րդ հոդվածի 24-րդ և 25-րդ մասերով, այն է՝ կացարաններում կենդանիների պահման կարգը խախտելու և անկած կենդանիների դիակների հավաքման, թաղման և ոչնչացման կարգը խախտելու դեպքերով սահմանված չէ վարչական իրավախախտման գործերի քննությունն իրականացնող իրավասու պետական մարմինը:

4. Հաշվի առնելով «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օերնքի վերաբերյալ 12-րդ կետով ներկայացված առաջարկությունները՝ նախագծի 1-ին հոդվածի 27-րդ մասը շարադրել հետևյալ կերպ՝

«27. Սույն հոդվածով սահմանված իրավախախտումների հայտնաբերման համար որպես ապացույց կարող են օգտագործվել նաև «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքով սահմանված կարգով տեսանկարահանող կամ լուսանկարահանող սարքավորումների միջոցով արձանագրված փաստերը:»

5. Առաջարկում ենք 1-ին հոդվածը լրացնել նոր մասով, հետևյալ բովանդակությամբ՝

«1. Կենդանու նկատմամբ այնպիսի դիտավորյալ գործողություն իրականացնելը, որը հանգեցրել է կենդանու մահվան, բացառությամբ «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքով նախատեսված դեպքերի՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրհինսնապատիկից մինչև հինգհարյուրապատիկի չափով:»:

Միաժամանակ նախագծում սահմանել, թե որ մարմինն է քննելու նշված գործերը:

6. Նախագծի 2-րդ և 3-րդ հոդվածներում ոստիկանության և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից 113-րդ հոդվածի 22-րդ մասի վարչական իրավախախտման գործերի քննության կապակցությամբ անհրաժեշտ է հստակեցնել, որ վերջիններս քննելու են միայն կենդանիների բուծման այն կանոնների խախտումները, որոնք բացառապես վերաբերում են կենդանիների բարեկեցությանը: Նշված առաջարկը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի նախագծի 14-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝

արգելվում է կենդանու նկատմամբ այնպիսի բնական կամ արհեստական բեղմնավորման իրականացումը, որի արդյունքում նոր սերնդի մոտ առաջանում են հիվանդություններ և անոմալ շեղումներ, մինչդեռ նշված «հիվանդություններ»-ի համատեքստում կարող են ընդգրկվել նաև այնպիսի հիվանդության տեսակներ, օրինակ, անասնահամաճարակային, որոնց նկատմամբ վերահսկողությունը վերապահված է Սննդամթերքի անվտանգության տեսչական մարմնին:

7. Նախագծով ոստիկանությանը վերապահվում է նոր գործառույթ՝ քննելու կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին օրենսդրության մի շարք պահանջներ խախտելու համար նախատեսված վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ գործերը:

Այս առումով հարկ է նկատել, որ, մեր գնահատմամբ, ոստիկանության իրավազորության տիրույթում գտնվող իրավախախտումներ են նախագծի 1-ին հոդվածով նոր խմբագրությամբ շարադրվող 113-րդ հոդվածի 12-րդ, 15-րդ, 16-րդ և 21-րդ մասերով նախատեսվածները: Այս մոտեցումը հիմնվում է այն տրամաբանության վրա, որ այդպիսիք իրապես առնչվում են ոստիկանության խնդիրների հետ, մասնավորապես, ուղղված են հասարակական անվտանգության ապահովմանը, ինչպես նաև մարդու իրավունքների, այդ թվում՝ սեփականության և առողջության պաշտպանությանը: Հետևաբար, այս տեսանկյունից արդարացված է նման իրավիճակներում ոստիկանությանը կարգավորիչ միջամտություն իրականացնելու գործիքակազմի վերապահումը: Միաժամանակ, գտնում ենք, որ վերը հիշատակված իրավախախտումների քննությունը հարկ է վերապահել միայն ոստիկանությանը՝ հաշվի առնելով դրանց համադրելիությունը ոստիկանության խնդիրների հետ, ինչպես նաև այն հանգամանքը, որ իրավասությունների կրկնորդումը իրավակիրառ պրակտիկայում կարող է հանգեցնել գործնականում դրանց ոչ միատեսակ, տարակերպ կիրառելիության, նույն իրավախախտի նկատմամբ կրկնակի ներգործության և, որպես հետևանք, արդյունավետության նվազեցման:

Ավելին, նախագծի 1-ին հոդվածով նոր խմբագրությամբ շարադրվող 113-րդ հոդվածի 21-րդ մասով նախատեսված իրավախախտման գործերով քննությունը նաև տեղական ինքնակառավարման մարմիններին վերապահելու պարագայում՝ ստացվում է, որ վերջիններս հանդես են գալու որպես ոստիկանության ծառայողների նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնող մարմիններ, որպիսի մոտեցումն անհամատեղելի է ոստիկանության և համայնքների խնդիրների, հանրային իշխանության համակարգում

հատկապես գործառութային առումով նրանց վերապահված դերի և կարգավիճակի համակարգային տրամաբանության հետ:

Անդրադառնալով մյուս իրավախախտումներին՝ գտնում ենք, որ դրանց քննությունը ոստիկանությանը պատվիրակելը վիճահարույց է՝ ներքոշարադրյալ հիմնավորմամբ:

Այսպես՝ «Ոստիկանության մասին» օրենքի 2-րդ և 4-րդ հոդվածների համակցված ուսումնասիրությունից հետևում է, որ ոստիկանության խնդիրները սահմանվում են միայն այդ օրենքով, իսկ ոստիկանությանը վերապահվող լիազորությունները պետք է համապատասխանեն այդ խնդիրներին, այն է՝ անմիջականորեն ածանցվեն այդ խնդիրներից և ուղղված լինեն դրանց կենսագործմանը: Այս տեսանկյունից, անհրաժեշտ է շեշտել, որ օրինագծով ամրագրվող լիազորությունը՝ մնացյալ իրավախախտումների մասով, համադրելի չէ ոստիկանության խնդիրների ընդհանուր տրամաբանության հետ: Մեր գնահատմամբ, ոստիկանության խնդիրները որևէ կերպ չեն կարող այնպիսի տարածական մեկնաբանություն ստանալ, որ այդ իրավախախտումների համար վարչական ներգործությունը որակվի որպես ոստիկանությանը հատուկ գործառույթ:

Նշվածի համատեքստում հատկանշական է այն հանգամանքը, որ ոստիկանության բարեփոխումների շրջանակներում ևս, այս տրամաբանությանը համահունչ, պետության կողմից որդեգրվել է ռազմավարական մոտեցում առ այն, որ պետք է ապահովվի ոստիկանության, որպես մասնագիտացված կառույցի, զարգացումը՝ վերջինիս թողնելով զուտ ոստիկանական գործառույթների իրականացումը:

Այսպիսով, մեր դիտարկմամբ, նախագծով առաջարկվող լուծումը՝ մնացյալ իրավախախտումների մասով, շեղվում է ինչպես «Ոստիկանության մասին» օրենքի համակարգային տրամաբանությունից, այնպես էլ՝ ՀՀ ներքին գործերի նախարարությունում մեկնարկած և շարունակվող բարեփոխումների պետական քաղաքականության ուղենիշային հայեցակարգից: Ավելին, ոստիկանությանը հավելյալ գործառույթի վերապահումը՝ առանց ոստիկանության ուժերի և միջոցների գնահատման, հանգեցնելու է հավելյալ ծանրաբեռնվածության՝ վտանգելով ոստիկանության հիմնական գործառույթների պատշաճ կատարումը:

8. Հաշվի առնելով «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի նախագծի 12-րդ հոդվածի և «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություն կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 1-ին հոդվածով օրենսգրքում խմբագրվող 113-րդ հոդվածի 20-րդ մասով սահմանվող կարգավորումները՝ առաջարկում ենք Վարչական

իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 112.9-րդ և «Անասնաբուժության մասին» ՀՀ օրենքի 23-րդ հոդվածները ճանաչել ուժը կորցրած:

Միաժամանակ հաշվի առնելով որ, գործող օրենսգրքում 112.9-րդ կետի մասով վերահսկողությունն իրականացնում է Սննդամթերքի անվտանգության տեսչական մարմինը՝ առաջարկում ենք սույն նախագծի 20-րդ կետի մասով ևս վերահսկողությունը վերապահել վերջինիս:

9. Նախագծի 4-րդ հոդվածի համաձայն՝ 113-րդ հոդվածի 1-ին, 7-րդ, 8-րդ և 14-րդ մասերով գործերի քննությունն իրականացնում է Սննդամթերքի անվտանգության տեսչական մարմինը: Նշվածի վերաբերյալ հարկ ենք համարում նշել, որ առնվազն օրինակ՝ անհրաժեշտ որակավորում և մասնագիտություն չունեցող անձանց կողմից կենդանիների բուժում կամ անասնաբուժական դեղամիջոցի կիրառման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելու գործիքակազմեր վերջինս չունի:

Հաշվի առնելով վերը նշվածը՝ ներկայացված նախագծերի կարգավորման շրջանակներում խնդրում ենք նկատի ունենալ նաև սույն կետով արձանագրված խնդիրը և վերջինիս լուծման նպատակով անհրաժեշտ իրավական մեխանիզմներ սահմանելու անհրաժեշտությունը:

10. Առաջարկում ենք ըստ հնարավորության, փաթեթում ներառել նաև կարգավորումներ կենդանիների ստերջացման և պատվաստման վերաբերյալ պահանջներ սահմանելու մասին՝ անասնաբուժական կլինիկաների և անասնաբուժական ծառայություններ մատուցող ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց գործունեությունը վերահսկելու նպատակով:

IV. ***<u>«Անասնաբուժության մասին» օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին</u>*** ***<u>նախագծի վերաբերյալ</u>***

1. Նախագծի 1-ին հոդվածի՝ 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետով լրացվող «լիցենզավորման ենթակա» բառերը հանել, քանի որ անասնաբուժական գործունեությունը բազմաշերտ և ծավալուն է՝ բուժում, ախտորոշում, անասնաբուժասանիտարական փորձաքննություն, սպանդանոցային, լաբորատոր և այլ գործունեություն, ինչպես նաև անասնաբուժական հսկման ենթակա ապրանքների շրջանառությունը, անասնահամաճարակային նշանակության կամ անասնաբուժական պետական վերահսկման ենթակա օբյեկտների գործունեությունը,

2. Նախագծի 2-րդ հոդվածի՝ 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 8.1-ին կետով լրացվող «8.1) անասնաբուժական գործունեության լիցենզավորման կարգը» բառերը հանել՝ ելնելով գործունեության բազմաշերտ և ծավալուն առանձնահատկություններից, միաժամանակ հաշվի առնելով նաև այն հանգամանքը, որ անասնաբուժական ցանկացած գործունեության՝ անասնահամաճարակային նշանակության կամ անասնաբուժական պետական վերահսկման ենթակա օբյեկտների, անասնաբուժական հսկման ենթակա ապրանքների շրջանառության նկատմամբ վերհսկողությունն իրականացնում է Սննդամթերքի անվտանգության տեսչական մարմինը:

3. Հարկ է նշել, որ հիմք ընդունելով «Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 17-րդ հոդվածի 4-րդ մասն՝ անհրաժեշտություն է առաջանում «Անասնաբուժության մասին» օրենքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 37-րդ կետում «տնտեսությունները,» բառից հետո լրացնել «կենդանիների բուծարանները, կացարանները,» բառերը, քանի որ վերը նշված հաստատությունների կամ շինությունների շրջակայքում կարող են տարածվել վարակիչ կամ մակաբուծային գործոններ:

V. «Լիցենզավորման մասին» Հայաստանի Հանարպետության օրենքում լրացում կատարելու մասին», «Պետական տուրքի մասին» Հայաստաանաի Հանրապետության օրենքում լրացում կատարելու մասին»

1. Օրենքների նախագծերի համապատասխան հոդվածներում լրացվող անասնաբուժական գործունեության լիցենզավորումը և անասնաբուժական գործունեության համար նախատեսված պետական տուրքը հանել նախագծերից, հաշվի առնելով IV բաժնում ներկայացված առաջարկությունները:

VI. «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» և «Երևան քաղաքում տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքների նախագծերի վերաբերյալ

1. «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 3-րդ հոդվածում «7» թիվը փոխարինել «3» թվով, հաշվի առնելով, որ գործող օրենքի 50-րդ հոդվածի առաջին մասով ներկայումս շարադրված է երկու կետ, իսկ «և» բառը փոխարինել «կամ» բառով՝ հաշվի առնելով «Անասնաբուժության մասին» օրենքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 36-րդ կետը:

2. Նախագծի 4-րդ հոդվածով նախատեսվում է նոր առանձին հոդվածով (Հոդված 50.1) համայնքի ղեկավարին վերապահել լիազորություններ: Ընդ որում համաձայն նախագծի՝ այդ հոդվածի երկու մասերում թվարկվող լիազորությունները դիտարկված են որպես համայնքի ղեկավարի սեփական լիազորություններ:

Վերոգրյալի մասով առաջարկում ենք նոր լրացվող 50.1-ին հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերը միավորել, հաշվի առնելով, որ երկու դեպքում էլ սահմանվում են համայնքի ղեկավարի սեփական լիազորություններ, միաժամանակ զերծ կմնանք «պետական վերահսկողության բնագավառում» խոցելի ձևակերպումից:

Միևնույն ժամանակ, առաջարկում ենք «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» ՀՀ օրենքի նախագծի անցումային դրույթներով սահմանել, որ առաջարկվող կարգավորման համար համայնքներին առաջին տարում կտրվի սուբվենցիա, իսկ երկրորդ և հաջորդ տարիներին աշխատանքները կիրականացվեն համայնքային բյուջեների հաշվին:

Ելնելով վերոգրյալից՝ առաջարկում ենք համայնքների տարածքում թափառող կենդանիների համար նախատեսված կենդանիների կացարանների և հարակից ենթակառուցվածքների (ախտորոշիչ լաբորատորիա, անասնաբուժական կենտրոն, վիրահատարան և այլն) նախագծման, կառուցման և կառավարման, ինչպես նաև ստերջացման աշխատանքների իրականացումը ևս նախատեսել համայնքների իրավասություններում՝ որպես սեփական լիազորություն:

2. Ներկայացված դիտարկումներն ու առաջարկությունները հավասարապես վերաբերում են նաև «Երևան քաղաքում տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքի նախագծով սահմանված կարգավորումներին:

3. ««Երևան քաղաքում տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» և ««Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» օրենքի նախագծերի համապատասխանաբար 1-ին և 4-րդ հոդվածներում անհրաժեշտ է հստակեցնել, թե քաղաքի տարածքում տնային կենդանիներ պահելու թույլտվության և դրանց ամենամյա հաշվառման վերաբերյալ, մի դեպքում՝ ինչ համաքաղաքային կանոնների, իսկ մյուս դեպքում ինչ՝ սահմանված կանոնների մասին է խոսքը, դրանք ինչ բնույթի և տեսակի իրավական ակտերով են սահմանվելու և ինչ ընթացակարգով և արդյո՞ք տարածվելու են միայն քաղաքային բնակավայրերի բնակիչների վրա, թե՝ ոչ:

VII. «Տեղական տուրքերի և վճարների մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին

1. Անհրաժեշտ է պարզաբանել օրենքի նախագծում «կենդանի» հասկացությունը վերաբերում է տնային և թափառող կենդանիներին թե առհասարակ բոլոր կենդանիներին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ

Ո Ր Ո Շ Ո Ւ Մ

N 817 - Ա

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ (ՀԱՐԱԿԻՑ ՋԵԿՈՒՅՈՂ) ՆՇԱՆԱԿԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հիմք ընդունելով «Ազգային ժողովի կանոնակարգ» սահմանադրական օրենքի 66-րդ հոդվածի 2-րդ մասը՝

Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարի տեղակալ Արմեն Սիմոնյանին նշանակել Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովում «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի նախագիծը և հարակից օրենքների նախագծերի փաթեթը (Պ-1131-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0) քննարկելիս Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ներկայացուցիչ (հարակից զեկուցող):

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՎԱՐՉԱՊԵՏ Ն. ՓԱՇԻՆՅԱՆ

Երևան

15.09.2025
ՀԱՎԱՍՏՎԱԾ Է
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ
ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹՅԱՄԲ

ՆԱԽԱԳԻԾ

Պ-1131-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

Սույն օրենքը սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային եւ թափառող, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների հետ կապված իրավահարաբերությունները:

Սույն օրենքի գործողությունը չի տարածվում գյուղատնտեսական, (բացառությամբ սույն օրենքով սահմանված դեպքերի), որսի, ինչպես նաեւ մարդու կենսագործունեության վրա վնասակար ազդեցություն ունեցող կենդանիների (վնասատու կրծողներ, միջատներ եւ այլն) հետ կապված իրավահարաբերությունների վրա:

ԳԼՈՒԽ 1

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 1. Օրենքում օգտագործվող հիմնական հասկացությունները

1. Սույն օրենքում օգտագործվում են հետեւյալ հիմնական հասկացությունները.

1) տնային կենդանիներ՝ «Անասնաբուժության մասին» օրենքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասով եւ Հայաստանի Հանրապետության Կառավարության կողմից սահմանած ցանկում ներառված կենդանիներ.

2) թափառող կենդանիներ՝ կենդանական աշխարհի ոչ վայրի տեսակների առանձնյակներ, որոնք չունեն պահող կամ կորած համարվող տնային կենդանիներ.

3) ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիներ՝ կենդանական աշխարհի վայրի եւ ոչ վայրի տեսակների առանձնյակներ, որոնք օգտագործվում են կրկեսներում, սպորտային եւ ժամանցային միջոցառումներում, մրցույթներում, ցուցահանդեսներում, լուսանկարվելու եւ նկարահանումների համար.

4) ծառայողական նշանակության կենդանիներ՝ կենդանական աշխարհի ոչ վայրի տեսակների առանձնյակներ, որոնք օգտագործվում են պետական կառավարման համակարգի մարմինների կանոնադրական խնդիրների շրջանակներում պահակության կամ որոնողափրկարարական նպատակների համար.

5) կենդանի պահող՝ տնային, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանուն տիրապետող, տնօրինող կամ օգտագործող 18 տարին լրացած գործունակ ֆիզիկական անձ կամ իրավաբանական անձ.

6) Կենդանիների կացարան՝ վայր, որտեղ կերակրվում, բուժվում կամ պահվում են թափառող, կորած կամ լքված կենդանիները, ինչպես նաեւ սեփականատիրոջ համաձայնությամբ՝ ժամանակավոր պահման եւ կերակրման հանձնված կենդանիները.

7) կենդանիների բուծարան՝ կենդանիների բուծման համար հատուկ հարմարեցված եւ համապատասխան սարքավորումներով կահավորված կառույց՝ նախատեսված կենդանիների բազմացման համար.

8) կենդանու անձնագիր՝ փաստաթուղթ, որը պարունակում է տեղեկատվություն կենդանու նույնականացման վերաբերյալ եւ կենդանի պահողի մասին՝ տրամադրվում է անասնաբույժի կողմից: Կենդանու նույնականացման համար օգտագործվում է տեղեկատվություն պարունակող պիտակ կամ մարմնի որոշակի հատվածում ամրացված միկրոսխեմա կամ դաջվածք.

Հոդված 2. Կենդանիների բարեկեցությունը եւ կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքը կարգավորող օրենսդրությունը

1. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում հասարակական հարաբերությունները կարգավորվում են սույն օրենքով եւ Հայաստանի Հանրապետության իրավական այլ ակտերով:

2. Եթե Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով սահմանված են այլ նորմեր, քան նախատեսված են սույն օրենքով, ապա կիրառվում են միջազգային պայմանագրերի նորմերը:

Հոդված 3. Օրենքի նպատակը

Սույն օրենքի նպատակն է կարգավորել տնային եւ թափառող, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի, այդ թվում՝ պահման, խնամքի, բուծման, հաշվառման, առուվաճառքի հետ կապված իրավահարաբերությունները:

ԳԼՈՒԽ 2

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԲԱՐԵԿԵՑՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԻ ՈԼՈՐՏՈՒՄ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ ԵՎ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ

Հոդված 4. Կառավարության իրավասությունը

1. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում Հայաստանի Հանրապետության կառավարությունը՝

1) ապահովում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային եւ թափառող, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի պետական քաղաքականության իրականացումը.

2) հաստատում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային եւ թափառող կենդանիների պաշտպանության եւ վերարտադրության բնագավառների պետական ծրագրերը.

3) սահմանում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար կենդանիների օգտագործման կարգը եւ հաստատում այս ոլորտում պետական ծրագրերը.

4) հաստատում է կացարանների կառուցման չափորոշիչները, կառավարման եւ շահագործման կարգը, կացարաններում իրականացվող պարտադիր միջոցառումների ցանկը (ներառյալ կացարան տեղափոխված թափառող շների ստերջացումը, պատվաստումը եւ այլ անասնաբուժական միջոցառումներ).

5) իրականացնում է միջազգային համագործակցություն.

6) հաստատում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային եւ թափառող, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների պահման, խնամքի, բուծման, բռնելու, հաշվառման եւ առուվաճառքի կարգը.

7) հաստատում է կենդանու անձնագիր ստանալու եւ միկրոսխեմաներ տեղադրելու, շների, կատուների պահողների նույնականացման համար անհրաժեշտ տվյալները կենտրոնացված առցանց բազայում ներառելու կարգը.

8) սահմանում է սույն օրենքի կարգավորման առարկա հանդիսացող կենդանիների ցանկը:

2. Տնային կենդանիների կառավարման ոլորտում խնդիրների բարձրաձայնման, հավաքագրման եւ հասցեագրման նպատակով ՀՀ վարչապետը ձեւավորում է միջգերատեսչական հանձնաժողով, հաստատում դրա անհատական կազմը եւ աշխատակարգը: Հանձնաժողովի կազմում պարտադիր ներկայացվածություն պետք է ունենան ոլորտի հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, որոնց քանակը որոշում է տարածքային կառավարման եւ ենթակառուցվածքների բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմինը եւ ներկայացնում ՀՀ վարչապետի հաստատմանը:

Հոդված 5. Լիազոր մարմինները եւ դրանց լիազորությունները

1. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում լիազոր մարմինների շրջանակը ներառում է տարածքային կառավարման եւ ենթակառուցվածքների, էկոնոմիկայի, ներքին գործերի ոլորտներում լիազորված պետական մարմինները՝ սույն օրենքով եւ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված լիազորությունների շրջանակում:

2. Տարածքային կառավարման եւ ենթակառուցվածքների բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմինը ՝

1) մշակում եւ իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային եւ թափառող, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային

միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի պետական քաղաքականությունը.

2) մշակում է կացարանների կառուցման չափորոշիչները, կառավարման եւ շահագործման կարգը, կացարաններում իրականացվող պարտադիր միջոցառումների ցանկը.

3) կազմակերպում է համայնքների տարածքում թափառող կենդանիների համար նախատեսված կենդանիների կացարանների եւ հարակից ենթակառուցվածքների (ախտորոշիչ լաբորատորիա, անասնաբուժական կենտրոն, վիրահատարան եւ այլն) նախագծում, կառուցում եւ կառավարում այդ թվում նաեւ արտապատվիրակման կամ պետություն-մասնավոր համագործակցության ձեւաչափով.

4) իր իրավասության սահմաններում իրականացնում է միջազգային համագործակցություն:

3. Էկոնոմիկայի բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմինը՝

1) մշակում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային եւ թափառող կենդանիների պաշտպանության եւ վերարտադրության բնագավառների պետական ծրագրերը.

2) մշակում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար կենդանիների օգտագործման կարգը եւ այս ոլորտում պետական ծրագրերը.

3) մշակում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում տնային եւ թափառող, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների պահման, խնամքի, բուծման, հաշվառման, առուվաճառքի եւ բռնման կարգը.

4) մշակում է կենդանու անձնագիր ստանալու եւ միկրոսխեմաներ տեղադրելու, շների, կատուների եւ այլ տնային կենդանիներ պահողների նույնականացման համար անհրաժեշտ տվյալները կենտրոնացված առցանց բազայում ներառելու կարգը:

4. Կենսագործունեությանը (կյանքին) սպառնացող վտանգավոր իրավիճակներում (արտակարգ իրավիճակներ) հայտնված կենդանիների փրկության հետ կապված գործառույթներն իրականացնում է ներքին գործերի բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմինը՝ համագործակցությամբ այլ իրավասու մարմինների:

Հոդված 6. Հայաստանի Հանրապետության տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունները

1. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունները սահմանվում են «Տեղական ինքնակառավարման մասին» եւ «Երեւան քաղաքում տեղական ինքնակառավարման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքներով:

Հոդված 7. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին օրենքի պահանջների կատարման հանրային վերահսկողությունը

1. Սույն օրենքի պահանջների կատարման նկատմամբ հանրային վերահսկողությունը կարող է իրականացվել հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների, ինչպես նաեւ քաղաքացիների կողմից կամավոր սկզբունքով:

2. Սույն օրենքի պահանջների կատարման նկատմամբ հանրային վերահսկողության արդյունքները կարող են ներկայացվել համապատասխան լիազոր մարմնին եւ տեղական ինքնակառավարման մարմիններին, իսկ առերեւույթ հանցագործության հատկանիշներ հայտնաբերվելու դեպքում՝ ՀՀ դատախազություն կամ ՀՀ քննչական կոմիտե:

3. Հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչները եւ քաղաքացիները իրավասու են իրականացնել հետեւյալ գործառույթները՝

1) Հանրային վայրերում արձանագրել կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունք պարունակող օրենքով արգելված գործողությունները եւ ներկայացնել համապատասխան պետական լիազոր մարմնին կամ իրավապահ մարմիններին.

2) մասնակցել բնակչության շրջանում կենդանիների հանդեպ մարդասիրական վերաբերմունքի քարոզչության միջոցառումներին.

3) բնակչության շրջանում նպաստել կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի օրենսդրական կարգավորումների վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացմանը:

ԳԼՈՒԽ 3.

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Հոդված 8. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի սկզբունքները

1. Կենդանու հետ հարաբերվելիս հիմք են ընդունվում կենդանու նկատմամբ բարեխիղճ, կենդանասիրական եւ էթիկական սկզբունքները, որոնք ուղղված են կենդանու բարեկեցության, առողջ կենսագործունեության եւ կենդանու նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի պահպանությանը:

2. Կենդանու նկատմամբ վերաբերմունքը եւ մարդու կողմից կենդանու նկատմամբ ցանկացած միջամտություն իրագործվում է՝ հիմք ընդունելով կենդանու ցավազգաց լինելը, ֆիզիկական եւ էմոցիոնալ ապրումներ ունենալու հանգամանքը:

3. Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի սկզբունքներ են՝

1) մարդու պատասխանատվությունը կենդանու կյանքի եւ բարեկեցության համար.

2) Էթիկական, սոցիալ-տնտեսական եւ անվտանգային նորմերի հավասարակշռության պահպանությունը մարդու եւ կենդանու համերաշխ համակեցության նպատակով.

3) պետության հոգածությունը եւ պատասխանատու լինելը թափառող կենդանիների նկատկմամբ:

Հոդված 9. Կենդանիների նկատմամբ արգելված գործողությունները

1. Արգելվում է կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունքը, այն է՝

1) ցանկացած գործողություն, որը հանգեցնում է կենդանու մահվան, բացառությամբ կենդանու կողմից մարդու կյանքին սպառնացող վտանգի պարագայում ինքնապաշտպանության դեպքերի.

2) կենդանու կյանքի ընդհատումը խեղդելու, կախելու, մասնատման, ուժեղ հարվածի, մտրակման, հրազենով կրակելու, դիտավորությամբ վրաերթի միջոցով.

3) կենդանու կյանքի ընդհատումը թունավորման կամ այնպիսի նյութի ներարկման միջոցով, որը հանգեցնում է դաժան եւ ցավոտ մահվան.

4) սույն օրենքի դրույթները խախտելով՝ քնեցումը.

5) կենդանի վիճակում կենդանու մաշկահանումը, մորթազերծումը, հերձումը կամ անդամահատումը.

6) կենդանի վիճակում կենդանուն կրակի վրա նետելը, բարձրությունից կամ ընթացքի մեջ գտնվող փոխադրամիջոցներից նետելը.

7) բոլոր տեսակի կենդանիների մարտերի կազմակերպումը եւ իրականացումը.

8) թափառող կենդանիների այնպիսի հավաքը կամ բռնումը, որը հանգեցնում է կենդանու խեղմանը կամ կենդանու կյանքի ընդհատմանը:

2. Արգելվում է նաեւ՝

1) վիրաբուժական միջամտության իրականացումն առանց ցավազրկման.

2) կենդանու նկատմամբ սեփականության իրավունքից կամ պահելուց հրաժարվելը մինչ կենդանուն նոր պահողի կամ համապատասխան կացարան հանձնելը.

3) կենդանուն կանխամտածված կամ անփութորեն լքելը.

4) կենդանուն թողնելը իր կենսագործունեության հետ անհամատեղելի միջավայրում.

5) կենդանիների բուծումը կացարաններում.

6) կենդանիներին միմյանց նկատմամբ սադրելը.

7) կենդանիների այնպիսի վարժեցում, որը կարող է տանջանք կամ ցավ պատճառել կամ ուժասպառ անել կենդանուն.

8) առանց կենդանիների անատոմիական եւ ֆիզիոլոգիական կարողությունները հաշվի առնելու՝ դրանց ենթարկել ֆիզիկական ճնշումների.

9) անհրաժեշտ որակավորում եւ մասնագիտություն չունեցող անձանց կողմից կենդանիների բուժումը կամ անասնաբուժական դեղամիջոցի կիրառումը.

10) ցավազրկող նյութերի կամ այնպիսի նյութերի կիրառումը, որոնք կարող են կենդանիների առողջությանը վնասել, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրանք բժշկական կամ անասնաբուժական հիմնավորում ունեն եւ (կամ) թույլատրված փորձարկման շրջանակներում կատարվելիք բուժում են հանդիսանում.

11) սպորտային առավել արդյունքների ստացման նպատակով կենդանիների նկատմամբ խթանիչ նյութերի կիրառումը.

12) բնական կամ արհեստական սերմնավորումը, որը կենդանիների առողջության համար վտանգավոր է.

13) կենդանիներին կերակրել այնպիսի կերատեսակներով, որոնք պարունակում են վնասակար նյութեր, կամ չեն օգտագործվում տվյալ կենդանու կերակրման համար՝ ելնելով դրանց տեսակից, տարիքից եւ առողջական վիճակից.

14) անհամատեղելի տեսակների միեւնույն տարածքում կամ միեւնույն տարածքում միեւնույն տեսակների բնակեցումը, որոնց միջեւ կարող է առաջանալ ագրեսիվություն, հարձակում կամ պայքար.

15) տնային կենդանիներին բուծել կամ պահել մսի կամ մորթու արտադրության նպատակով:

Հոդված 10. Տնային կենդանիների պահման պահանջները

1. Տնային կենդանի պահողը պարտավոր է կենդանու համար՝ կախված տեսակից, տարիքից եւ ցեղատեսակից, ապահովել Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից սահմանված պահման եւ խնամքի կարգերով նախատեսված պահանջների կատարումը, որոնք ներառում են առնվազն հետեւյալ պարտադիր պայմանները՝

1) տեղակայման եւ տեղաշարժման համար անհրաժեշտ տարածք, ազատություն եւ պայմաններ,

2) կերի եւ ջրի բավարար քանակություն,

3) կերակրման եւ խմելու վայրերից օգտվելու ազատ հնարավորություն,

4) կերակրվելու եւ խմելու համար անհրաժեշտ համապատասխան պարագաներ, որոնք հարմարեցված են կասեցնելու համար դրանց աղտոտումը եւ նվազեցնելու կենդանիների միջեւ ագրեսիվ մրցակցությունը,

5) կենսագործունեության համապատասխան միկրոկլիմա,

6) կենդանիների վարակիչ եւ ոչ վարակիչ հիվանդությունների պարտադիր կանխարգելում եւ բուժում, հիվանդության կամ վնասվածքի դեպքում դիմել անասնաբույժի օգնությանը,

7) ձեռնարկել միջոցառումներ՝ ուղղված մակաբուծային հիվանդությունների դեմ պայքարի համալիրում ներքին եւ արտաքին մակաբույծների նկատմամբ կենդանիների բուժկանխարգելիչ միջոցառումների եւ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով պարտադիր պատվաստումների իրականացմանը,

8) կանխել հասարակական վայրերի եւ շինությունների ընդհանուր օգտագործման տարածքների (վերելակների) աղտոտումը կենդանիների կողմից եւ ապահովել դրանց մաքրումը,

9) ձեռնարկել հնարավոր նվազագույն միջոցները կենդանիների՝ բարձրություններից ընկնելը կանխելու համար,

10) ձեռնարկել շրջապատին անհանգստություն պատճառող կենդանու առաջացրած աղմուկը վերացնելու կամ նվազեցնելու միջոցներ,

11) ձեռնարկել մարդկանց կամ գույքը չվնասելու միջոցառումներ,

12) ձեռնարկել կենդանիների անցանկալի վերարտադրությունը կանխող նվազագույն միջոցառումներ,

13) չխոչընդոտել իրավասու պետական մարմիններին վերահսկողություն իրականացնելիս եւ անհրաժեշտության դեպքում ներկայացնել տիրապետման տակ գտնվող կենդանուն կամ ներկայացնել պահանջվող տեղեկատվությունը:

2. Տնային կենդանի պահելու համար կենդանի պահողը պարտավոր է ձեռք բերել համապատասխան թույլտվություն տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից:

3. Տնային շուն պահողը պարտավոր է նաեւ՝

1) կենդանուն ձեռք բերելիս իրականացնել անհրաժեշտ միջոցառումները Կառավարության սահմանած կարգով կենդանու անձնագիր ստանալու եւ կենդանու վրա միկրոսխեմա տեղադրելու նպատակով: Տնային եւ թափառող շների նույնականացման գործընթացում առաջնային պետք է լինի կենդանու անհատական տվյալներ պարունակող միկրոսխեմայի միջոցով պետական լիազոր մարմնի կողմից կառավարվող տվյալների բազայում կենդանու վերաբերյալ տվյալների արագ եւ անխոչընդոտ նույնականացումը: Միկրոսխեմայի միջոցով պետք է հնարավոր լինի նույնականացնել կենդանու պահողին: Կենդանու պահողի նույնականացման անհնարինության բացակայության պարագայում կենդանին տեղակայվում է կացարանում,

2) կենդանուն ձեռք բերելուց հետո՝ 7 աշխատանքային օրվա ընթացքում, շանը ներկայացնել անասնաբուժական զննման սույն մասի 1-ին կետով սահմանված պահանջների ապահովման նպատակով,

3) ցուցահանդեսներին, մրցույթներին մասնակցելու, վաճառքի նպատակով տեղափոխման ընթացքում ունենալ դրանց նույնականացման անձնագրերը,

5) ապահովել կենդանիների առողջության պահպանման համար պահանջվող պատվաստումները, մակաբույծների դեմ մշակումները եւ այլ անհրաժեշտ միջոցառումները,

6) մշտական կապերով (պարաններով) պահելու դեպքում ապահովել ապաստարան եւ ազատ տեղաշարժման տարածք,

7) փակ տարածություններում պահելու դեպքում ապահովել ամենօրյա զբոսանք,

8) քաղաքային տրանսպորտով շների տեղափոխումը կազմակերպել միայն դնչկալի եւ կարճ կապի առկայությամբ, բացառությամբ փոքր դեկորատիվ ցեղատեսակների եւ փոքր խառնածին շների,

9) ճանապարհը կամ երթեւեկելի մասն անցնելիս, ինչպես նաեւ մայրուղիների մոտ՝ ճանապարհային պատահարների կանխման նպատակով կենդանուն պահել կարճ կապի վրա,

10) պոտենցիալ վտանգավոր շների զբոսանքը կազմակերպել դնչկալի եւ կարճ կապի առկայությամբ ցանկացած հանրային վայրում,

11) բացառել պոտենցիալ վտանգավոր շների գտնվելը մարզադաշտերում, մանկապարտեզներում, մանկական խաղահրապարակներում, առողջապահական հիմնարկների տարածքներում,

12) շան կորելու դեպքում առավելագույնը երկօրյա ժամկետում պետական մարմիններին տեղեկացնել շան կորելու փաստի մասին եւ ձեռնարկել համապատասխան միջոցառումներ պատկան մարմինների ուղղորդմամբ:

5. Շներ պահողները իրավունք ունեն դրանց ազատ արձակել միայն իրենց սեփականության, տիրապետման կամ օգտագործման ներքո գտնվող հատուկ առանձնացված տարածքներում կամ մեկուսացված շինություններում:

6. Երեքից ավել շուն պահելու համար կենդանի պահողը պարտավոր է համաձայնություն ստանալ տեղական ինքնակառավարման մարմնի կողմից:

Հոդված 11. Թափառող կենդանիների բռնման գործընթացում պատասխանատու վերաբերմունքի պահանջները

1. Թափառող կենդանիների բռնումը կազմակերպվում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից:

2. Թափառող կենդանիների բռնումը պետք է իրականացվի համապատասխան հմտություններ եւ փորձ ունեցող մասնագետների կողմից եւ համապատասխան փոխադրամիջոցներով կենդանիների բռնումը անվտանգ իրականացնելու համար:

3. Թափառող կենդանիների բռնումը իրականացվում է թափառող կենդանիների գլխաքանակի նվազեցման նպատակով՝ զանգվածային ստերջացման միջոցով, ինչպես նաեւ կանխելու համաճարակների, վարակիչ հիվանդությունների տարածումը եւ վտանգը մարդու առողջության համար: Ստերջացումից հետո կենդանին բաց է թողնվում, բացառությամբ կենդանու մոտ վարակիչ հիվանդության առկայության, որի դեպքում կենդանին պահվում է կացարանի կարանտինային տարածքում մինչեւ վերջնական բուժումը:

4. Թափառող կենդանիների բռնումը սպանելու նպատակով արգելվում է, բացառությամբ սույն օրենքով սահմանված դեպքերի:

5. Թափառող կենդանիների բռնումը պետք է իրականացվի այնպիսի մեթոդներով, որոնք չեն վտանգում կենդանու կյանքը եւ բնականոն կենսագործունեությունը:

6. Թափառող կենդանիների բռնումն իրականացնող անձինք նախեւառաջ ստուգում են կենդանու մոտ միկրոսխեմայի առկայությունը կենդանուն նույնականացնելու նպատակով: Եթե կենդանին չունի պահող, կենդանուն տեղափոխում են կացարան բնակության եւ իրականացնում անհրաժեշտ անասնաբուժական միջամտությունները: Եթե կենդանին ունի պահող, տեղական ինքնակառավարման մարմինները իրավապահ մարմինների հետ համագործակցությամբ իրականացնում են անհրաժեշտ միջոցառումները կենդանի պահողին կենտրոնացված տվյալների բազայում նույնականացնելու եւ գտնված կենդանուն պահողին հանձնելու նպատակով: Կենդանու պահողի չգտնվելու կամ կենդանու պահողի կողմից կենդանուց հրաժարվելու պարագայում կենդանի պահողի նկատմամբ կիրառվում են օրենքով սահմանված պահանջները, իսկ կենդանին տեղափոխվում է կացարան:

Հոդված 12. Ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի պահանջները

1. Կենդանիների մասնակցությամբ միջոցառումների, ցուցադրությունների, մրցույթների կազմակերպումը թույլատրվում է միայն տեղական ինքնակառավարման մարմնի կողմից սահմանված թույլտվության առկայության դեպքում:

2. Կենդանաբանական այգիների, ակվարիումների, տեռարիումների, վիվարիումների, դելֆինիարիաների, էկզոտարիումների, կենդանիների մասնակցությամբ կրկեսների եւ նմանատիպ կառույցների գործունեության կարգը սահմանում է կառավարությունը:

3. Ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների կամ նկարահանման համար օգտագործվող կենդանու հանդեպ արգելվում է կիրառել վարժեցման այնպիսի մեթոդներ, որոնք վնասում են կենդանու առողջությունը:

4. Արգելվում է կենդանու մասնակցությունը այնպիսի միջոցառմանը, ցուցադրմանը, մրցույթին կամ նկարահանմանը, որի արդյունքում կենդանին կարող է ենթարկվել տանջանքների, ստանալ վնասվածքներ, մատնվել սովի կամ ծարավի, հայտնվել կյանքին վտանգ սպառնացող իրավիճակում:

5. Կենդանու օգտագործումը միջոցառումների, ցուցադրման, մրցույթների կամ նկարահանման համար պետք է կազմակերպվի ապահովելով մարդկանց եւ այլ կենդանիների անվտանգությունը:

Հոդված 13. Ծառայողական նշանակության կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի պահանջները

1. Ծառայողական նշանակության կենդանիների բուծումը, վարժեցումը եւ պատրաստությունը կազմակերպվում է եւ իրականցվում է համապատասխան որակավորում ունեցող մասնագետների կողմից:

2. Ծառայողական նշանակության կենդանիների վարժեցումից հետո (պատրաստման վերջում) իրականցվում են ծառայողական կենդանիների թեստեր (հանձնարարական ստուգում), որից հետո այդ կենդանիներին օգտագործելու իրավունքի համար տրվում է սերտիֆիկատ (վկայագիր) տարբեր ծառայության նպատակներով:

3. Պարեկության ժամանակ արգելվում է ծառայողական շների փոխանցումը կենդանու տիրապետման հետ կապ չունեցող անձանց կամ առանց հսկողության թողնելը:

Հոդված 14. Կենդանիների բուծումը

1. Բուծվող կենդանու նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքը կարգավորվում է սույն օրենքով կենդանի պահողի համար սահմանված պահանջների պահպանմանը:

2. Արգելվում է կենդանու նկատմամբ այնպիսի բնական կամ արհեստական սերմնավորման իրականացումը, որի արդյունքում նոր սերնդի մոտ առաջանում են հիվանդություններ եւ անոմալ շեղումներ, այդ թվում՝

1) հենաշարժողական հիվանդություններ,

2) խլություն,

3) կուրություն,

4) ատամների եւ գլխի դեֆորմացիա,

5) ագրեսիվություն:

3. Տնային կենդանիների բուծումը ձեռնարկատիրական նպատակով պետք է կազմակերպվի բուծարանում:

Հոդված 15. Կենդանիների վաճառքը ձեռնարկատիրական նպատակով

1. Կենդանիների վաճառք իրականացնող ֆիզիկական եւ իրավաբանական անձինք պարտավոր են ապահովել յուրաքանչյուր վաճառքի ենթակա կենդանու համար կերի եւ ջրի բավարար քանակություն, տեղաշարժման համար անհրաժեշտ տարածք եւ պայմաններ:

2. Կենդանիների վաճառքը կարելի է իրականացնել միայն մասնագիտացված խանութներում կամ հատկացված բացօթյա տարածքներում՝ տեղական ինքնակառավարման մարմնի կողմից տրված թույլտվության հիման վրա եւ կենդանիների նույնականացման անձնագրերի պարտադիր առկայությամբ:

Հոդված 16. Կենդանիների պահումը կացարաններում

1. Կենդանիների կացարաններում կարող են պահվել թափառող, գտնված կամ ժամանակավոր պահման հանձնված կենդանիներ: Կացարան տեղափոխված կենդանիները անհրաժեշտ անասնաբուժական միջոցառումներից եւ ստերջացվելուց հետո կամ բաց են թողնվում համայնք, կամ մշտապես պահվում են կացարանում կենդանու խնամքի առանձնահատկությունների, կենդանու անվտանգության կամ համայնքի անվտանգության նկատառումներով պայմանավորված համայնքի ավագանու հայեցողությամբ, կամ ենթարկվում են քնեցման սույն օրենքով սահմանված հիմքերով:

2. Կենդանիների կացարանների պատասխանատուները պարտավոր են ապահովել պահվող կենդանիների կենսաբանական առանձնահատկություններին համապատասխան պայմաններ, բավարարել նրանց կերի, ջրի, քնի, շարժման եւ բնականոն վարքի բոլոր պահանջները:

3. Կենդանիների կացարանների պատասխանատուները պարտավոր են ապահովել անասնաբուժական ծառայության գործունեության կազմակերպումը՝ կացարանը

սպասարկող անասնաբույժի միջոցով, ապահովելով կացարանում պահվող կենդանիների հիվանդությունների ախտորոշման, բուժման եւ կանխարգելիչ այլ միջոցառումների իրականացման նպատակով:

4. Կենդանիների կացարանների պատասխանատուները պարտավոր են վարել կացարանում պահվող կենդանիների հաշվառում բոլոր այն տվյալների գրանցմամբ, որոնք թույլ կտան նույնականացնել կենդանուն:

5. Կենդանիների կացարանների պատասխանատուները պարտավոր են ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ կորած եւ կացարան բերված կենդանու պահողին գտնելու համար:

6. Կենդանիների կացարանների պատասխանատուները կենդանուն կարող են հանձնել տիրապետման միայն 18 տարին լրացած գործունակ անձանց օրենքով սահմանված պահանջներին համապատասխան:

7. Կենդանիների կացարանը պետք է ունենա ինտերնետային հարթակ,որտեղ կտեղադրեն գտնված եւ կացարանում պահվող կենդանիների նկարները եւ այլ տեղեկատվություն:

8. Կենդանիների կացարանը պետք է իրականացնի կացարանից կենդանիների պահման խթանմանն ուղղված միջոցառումներ՝ ներառյալ հանրային իրազեկման եւ սոցիալական գովազդների միջոցով:

9. Կացարաններում կենդանիների պահման կարգը սահմանում է պետական լիազոր մարմինը:

ԳԼՈՒԽ 4

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԿՅԱՆՔՆ ԸՆԴՀԱՏԵԼՈՒ ՆՊԱՏԱԿՈՎ ՔՆԵՑՈՒՄԸ, ԱՆԿԱԾ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԴԻԱԿՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔՈՒՄԸ, ԹԱՂՈՒՄԸ ԵՎ ՈՉՆՉԱՑՈՒՄԸ

Հոդված 17. Կյանքն ընդհատելու նպատակով կենդանիների քնեցումը

1. 1. Կենդանիների կյանքն ընդհատելու նպատակով կենդանիների քնեցման պահանջների վերաբերյալ իրավահարաբերությունները կանոնակարգվում են «Անասնաբուժության մասին» օրենքի 32-րդ եւ 33-րդ հոդվածներով սահմանված կարգով:

Հոդված 18. Անկած կենդանիների դիակների հավաքումը, թաղումը եւ ոչնչացումը

1. Անկած կենդանիների դիակների թաղման վայրերը որոշվում են տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից՝ անասնաբուժական, շրջակա միջավայրի պահպանության, ճարտարապետական, քաղաքաշինության եւ շինարարական գործունեության օրենսդրության համաձայն:

2. Անկած կենդանիների դիակների հավաքման, թաղման եւ ոչնչացման կարգը սահմանում է տարածքային կառավարման եւ ենթակառուցվածքների բնագավառի պետական կառավարման լիազոր մարմինը:

3. Արգելվում է կենդանիների թաղումը կամ դիակիզումը չնախատեսված վայրերում:

ԳԼՈՒԽ 5

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆԸ ՍՈՒՅՆ ՕՐԵՆՔԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Հոդված 19. Պատասխանատվությունը սույն օրենքի պահանջները խախտելու դեպքում

1. Սույն օրենքի 9-րդ հոդվածի 1-ին մասով արգելված գործողությունների կատարումն առաջացնում է քրեական պատասխանատվություն՝ օրենքով սահմանված կարգով:

2. Սույն օրենքի այլ դրույթների խախտումներն առաջացնում են վարչական պատասխանատվություն՝ օրենքով սահմանված կարգով:

ԳԼՈՒԽ 6. ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ԵՎ ԱՆՑՈՒՄԱՅԻՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐ

Հոդված 20. Եզրափակիչ դրույթ

1. Սույն օրենքը ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

Հոդված 21. Անցումային դրույթներ

1. Սույն օրենքով սահմանված ենթաօրենսդրական ակտերն ընդունվում են սույն օրենքն ուժի մեջ մտնելուց հետո մեկ տարվա ընթացքում:

ՆԱԽԱԳԻԾ

Պ-1131[1]-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. 1985 թվականի դեկտեմբերի 6-ի Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգիրք) 113-րդ հոդվածը շարադրել հետեւյալ խմբագրությամբ.

«Հոդված 113. «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի պահանջները խախտելը

1. առանց ցավազրկման վիրաբուժական միջամտություն իրականացնելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

2. կենդանու նկատմամբ սեփականության իրավունքից կամ պահելուց հրաժարվելը մինչ կենդանուն նոր պահողի կամ համապատասխան կացարան հանձնելը կամ կենդանուն կանխամտածված կամ անփութորեն լքելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երեսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի ութսունապատիկի չափով:

3. կենդանուն թողնելը իր կենսագործունեության հետ անհամատեղելի միջավայրում՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

4. կենդանիներին կացարաններում բուծելը կամ կենդանու բնական կամ արհեստական սերմնավորումը, որը դրանց առողջության համար վտանգավոր է՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկից երեսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի ութսունապատիկից հարյուրապատիկի չափով

5. կենդանիներին միմյանց նկատմամբ սադրելը կամ անհամատեղելի տեսակների կենդանիներին միեւնույն տարածքում կամ միեւնույն տարածքում միեւնույն տեսակների կենդանիների բնակեցումը, որոնց միջեւ կարող է առաջանալ ագրեսիվություն, հարձակում կամ պայքար՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկի չափով:

6. կենդանիների վարժեցումը, որը կարող է տանջանք կամ ցավ պատճառել կամ ուժասպառ անել կենդանուն կամ առանց կենդանիների անատոմիական եւ ֆիզիոլոգիական կարողությունները հաշվի առնելու՝ դրանց ֆիզիկական ճնշումների ենթարկելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկի չափով:

7. անհրաժեշտ որակավորում եւ մասնագիտություն չունեցող անձանց կողմից կենդանիների բուժումը կամ անասնաբուժական դեղամիջոցի կիրառումը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի չորսհարյուրապատիկի չափով:

8. ցավազրկող նյութերի կամ այնպիսի նյութերի կիրառումը, որոնք կարող են կենդանու առողջությունը վնասել, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրանք բժշկական կամ անասնաբուժական հիմնավորում ունեն եւ (կամ) թույլատրված փորձարկման շրջանակներում կատարվելիք բուժում են հանդիսանում՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

9. սպորտային առավել արդյունքների ստացման նպատակով կենդանիների նկատմամբ խթանիչ նյութեր կիրառելը կամ կենդանիներին այնպիսի կերատեսակներով կերակրելը, որոնք պարունակում են վնասակար նյութեր, կամ չեն օգտագործվում տվյալ կենդանու կերակրման համար՝ ելնելով դրանց տեսակից, տարիքից եւ առողջական վիճակից՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

10. տնային կենդանիներին մսի կամ մորթու արտադրության նպատակով բուծելը կամ պահելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի չորսհարյուրապատիկի չափով:

11. առանց թույլտվության տնային կենդանի պահելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով:

12. առանց համաձայնության երեքից ավել շուն պահելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

13. Տնային կենդանի պահողի կողմից Հայաստանի Հանրապետության կառավարության սահմանած պահման եւ խնամքի կարգերը խախտելը՝

Կենդանի առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

14. Տնային կենդանի պահողի կողմից մակաբուծային հիվանդությունների դեմ պայքարի կամ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով պարտադիր պատվաստումների իրականացմանն ուղղված միջոցառումներ չձեռնարկելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի ութսունապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրհիսունապատիկի չափով:

15. կենդանիների կողմից հասարակական վայրերի եւ շինությունների ընդհանուր օգտագործման տարածքների (վերելակների) աղտոտումը չկանխելը կամ աղտոտումից

հետո այդ տարածքները չմաքրելը կամ շրջապատին անհանգստություն պատճառող կենդանու առաջացրած աղմուկը վերացնելուն կամ նվազեցնելուն ուղղված միջոցներ չձեռնարկելը

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

16. կենդանիների կողմից ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց գույքին կամ ֆիզիկական անձանց առողջությանը վնաս պատճառելը կանխելու համար միջոցներ չձեռնարկելը

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկից հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից հարյուրհիսունապատիկի չափով:

17. կենդանիների անցանկալի վերարտադրությունը կանխող նվազագույն միջոցառումներ չձեռնարկելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով:

18. տնային շներ պահելու սահմանված կանոնները խախտելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկից հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից երկուհարյուրապատիկի չափով:

19. Կենդանուն բռնելիս կենդանու առողջությանը էական վնաս պատճառելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկից երեսնապատիկի չափով:

20. Ցուցադրման, սպորտային կամ ժամանցային միջոցառումների կամ նկարահանման համար օգտագործվող կենդանու հանդեպ կենդանու առողջությունը վնասող վարժեցման մեթոդներ կիրառելը կամ կենդանուն այնպիսի միջոցառմանը, ցուցադրմանը, մրցույթին կամ նկարահանմանը ներգրավելը, որի արդյունքում կենդանին կարող է ենթարկվել տանջանքների, ստանալ վնասվածքներ, մատնվել սովի կամ ծարավի, հայտնվել կյանքին վտանգ սպառնացող իրավիճակում:

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երեսնապատիկից հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից երկուհարյուրապատիկի չափով:

21. Պարեկության ժամանակ ծառայողական շներին կենդանու տիրապետման հետ կապ չունեցող անձանց փոխանցելը կամ առանց հսկողության թողնելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկից հարյուրապատիկի չափով:

22. Կենդանիների բուծման կանոնները խախտելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկի չափով:

23. Կենդանիների վաճառքի կանոնները խախտելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկից հիսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի հարյուրապատիկից երկուհարյուրապատիկի չափով:

24. Կացարաններում կենդանիների պահման կարգը խախտելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկից երեսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի ութսունապատիկից հարյուրապատիկի չափով:

25. Անկած կենդանիների դիակների հավաքման, թաղման եւ ոչնչացման կարգը խախտելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում ֆիզիկական անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի քսանապատիկից երեսնապատիկի չափով, պաշտոնատար անձանց նկատմամբ՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի ութսունապատիկից հարյուրապատիկի չափով:

26. Սույն հոդվածի 1-25-րդ մասերով սահմանված իրավախախտումները վարչական տույժ նշանակելու օրվանից հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, կրկին կատարելը՝

առաջացնում է տուգանքի նշանակում՝ տվյալ արարքի համար սույն հոդվածով նախատեսված տուգանքների չափերի կրկնապատիկի չափով:

27. Սույն հոդվածով սահմանված իրավախախտումների հայտնաբերման համար որպես ապացույց կարող են կիրառվել նաեւ տեսանկարահանող կամ լուսանկարահանող սարքավորումների միջոցով արձանագրված փաստերը:»:

Հոդված 2. Օրենսգրքի 219[1] -րդ հոդվածի 2-րդ մասում «113-րդ,» բառերը փոխարինել «113-րդ հոդվածի 2-6-րդ, 9-13-րդ, 15-19-րդ, 20-րդ (բացառությամբ վայրի կենդանիների մասով), 21-23-րդ մասերով (տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից հայտնաբերվելու դեպքում՝ տեղեկացնելով Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանությանը),» բառերով:

Հոդված 3. Օրենսգրքի 224-րդ հոդվածի 1-ին մասը «111-րդ,» բառերից հետո լրացնել «113-րդ հոդվածի 2-6-րդ, 9-13-րդ, 15-19-րդ, 20-րդ (բացառությամբ վայրի կենդանիների մասով),

21-23-րդ մասերով (Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության կողմից հայտնաբերվելու դեպքում՝ տեղեկացնելով համապատասխան տեղական ինքնակառավարման մարմնին),» բառերով:

Հոդված 4. Օրենսգրքի 238-րդ հոդվածի 1-ին մասը «112.11-րդ հոդվածներով,» բառերից հետո լրացնել «113-րդ հոդվածի 1-ին, 7-րդ, 8-րդ եւ 14-րդ մասերով,» բառերով:

Հոդված 5. Օրենսգրքի 242-րդ հոդվածում «94[1] -րդ,» բառերից հետո լրացնել «113-րդ հոդվածի 20-րդ մասով (վայրի կենդանիների մասով),» բառերով:

Հոդված 6. Սույն օրենքը ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակմանը օրվան հաջորդող տասներորդ օրը, բացառությամբ սույն օրենքի 1-ին հոդվածի 13-րդ, 22-25-րդ մասերի, որոնք ուժի մեջ են մտնում 2026 թվականի հուլիսի 1-ից:

ՆԱԽԱԳԻԾ

Պ-1131[2]-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. 2021 թվականի մայիսի 5-ի Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի 307-րդ հոդվածի 1-ին մասը շարադրել նոր խմբագրությամբ՝

«1. Կենդանու նկատմամբ դաժան վերաբերմունքը՝ ցանկացած գործողություն, որը հանգեցնում է կենդանու մահվան, բացառությամբ կենդանու կողմից մարդու կյանքին սպառնացող վտանգի պարագայում ինքնապաշտպանության դեպքերի, կենդանու կյանքի ընդհատումը խեղդելու, կախելու, մասնատման, ուժեղ հարվածի, մտրակման, հրազենով կրակելու, դիտավորությամբ վրաերթի միջոցով, կենդանու կյանքի ընդհատումը թունավորման կամ այնպիսի նյութի ներարկման միջոցով, որը հանգեցնում է դաժան եւ ցավոտ մահվան, «Կենդանիների նկատմամբ պետասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի դրույթները խախտելով՝ կենդանու քնեցումը, կենդանի վիճակում կենդանու մաշկահանումը, մորթազերծումը, հերձումը կամ անդամահատումը, կենդանի վիճակում կենդանուն կրակի վրա նետելը, բարձրությունից կամ ընթացքի մեջ գտնվող փոխադրամիջոցներից նետելը, բոլոր տեսակի կենդանիների մարտերի կազմակերպումը եւ իրականացումը, թափառող կենդանիների այնպիսի բռնումը, որը հանգեցնում է կենդանու խեղմանը կամ կենդանու կյանքի ընդհատմանը, կենդանու նկատմամբ դաժան վերաբերմունքը՝ առանց մահվան ելքի, կենդանուն սահմանված կարգի խախտմամբ գիտահետազոտական, բժշկական կամ փորձարարական նպատակով օգտագործելը.

պատժվում է տուգանքով՝ առավելագույնը քսանապատիկի չափով, կամ հանրային աշխատանքներով՝ ութսունից հարյուր հիսուն ժամ տեւողությամբ, կամ կարճաժամկետ

ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու ամիս ժամկետով, կամ ազատազրկմամբ՝ առավելագույնը երկու տարի ժամկետով:»:

Հոդված 2. Սույն օրենքը ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

ՆԱԽԱԳԻԾ

Պ-1131[3]-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ

«ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԺՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. «Անասնաբուժության մասին» 2014 թվականի հունիսի 21-ի ՀՕ-137-Ն օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետում «իրավաբանական անձանց» բառերից հետո լրացնել «լիցենզավորման ենթակա» բառերով:

Հոդված 2. Օրենքի 6-րդ հոդվածի 2-րդ մասը լրացնել 8.1 կետով.

«8.1) անասնաբուժական գործունեության լիցենզավորման կարգը.»

Հոդված 3. Օրենքի 34-րդ հոդվածը, 35-րդ հոդվածի 1-ին մասը, 35-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին,2-րդ,3-րդ,4-րդ,5-րդ,6-րդ,7-րդ,8-րդ,10-րդ,11-րդ,14-րդ,17-րդ,18-րդ, 19-րդ կետերը, 35-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 16-րդ կետի «բ» ենթակետը ուժը կորցրած ճանաչել:

Հոդված 4. Օրենքի 35-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 16-րդ կետի «ա» ենթակետը շարադրել հետեւյալ նոր խմբագրությամբ.

«ա. գառների, ուլերի, խոզերի, հորթերի պոչերի անդամատումը,»:

Հոդված 5. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

ԱԽԱԳԻԾ

Պ-1131[4]-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ

«ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. «Տեղական ինքնակառավարման մասին» 2002 թվականի մայիսի 7-ի ՀՕ-337 օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 45-րդ հոդվածի 1-ին մասը լրացնել նոր 17-րդ եւ 18-րդ կետերով.

«17) տալիս է համայնքի տարածքում կենդանիների վաճառքի թույլտվություն.

18) տալիս է կենդանիների մասնակցությամբ միջոցառումների, ցուցադրությունների, մրցույթների կազմակերպման թույլտվություն:»:

Հոդված 2. Օրենքի 49-րդ հոդվածի առաջին մասի 2-րդ կետը ճանաչել ուժը կորցրած:

Հոդված 3. Օրենքի 50-րդ հոդվածի առաջին մասը լրացնել նոր 7-րդ կետով.

«7) սահմանում է համայնքի տարածքում անկած կենդանիների դիակների հավաքման, ոչնչացման եւ թաղման վայրերը:»:

Հոդված 4. Օրենքը լրացնել նոր 50.1 հոդվածով.

«Հոդված 50.1 Համայնքի ղեկավարի լիազորությունները կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում

1. Համայնքի ղեկավարը կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում

իրականացնում է հետեւյալ սեփական լիազորությունները.

1) կազմակերպում է համայնքի տարածքում թափառող կենդանիների բռնման, կենդանիների կացարաններ տեղափոխման աշխատանքները.

2) սահմանված կանոններին համապատասխան՝ տալիս է համայնքի տարածքում տնային կենդանիներ պահելու թույլտվություն եւ կատարում է դրանց ամենամյա հաշվառում.

3) իրականացնում է համայնքի տարածքում պահվող կենդանիների նույնականացման անձնագրերի տրամադրումը եւ աջակցում է անասնաբուժական գրանցամատյանների աշխատանքների վարմանը.

4) սահմանված կարգով տրամադրում է կենդանիների բուծարանների եւ կացարանների գործունեության թույլտվություններ.

5) երեքից ավել շուն պահելու համար տալիս է համաձայնություն:

2. Համայնքի ղեկավարը «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի պահանջների պահպանման նկատմամբ պետական վերահսկողության բնագավառում իրականացնում է հետեւյալ սեփական լիազորությունները.

1. օրենքով սահմանված կարգով իրականացնում է անխոչընդոտ վերահսկողություն եւ ստուգումներ կենդանիների պահման բոլոր վայրերում.

2. կենդանի տիրապետողից պահանջում եւ ստանում է կենդանի պահելուն առնչվող ցանկացած տեղեկատվություն, բացատրություններ եւ փաստաթղթեր:»:

Հոդված 5, Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

ՆԱԽԱԳԻԾ

Պ-1131[5]-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ

«ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔՈՒՄ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. «Երեւան քաղաքում տեղական ինքնակառավարման մասին» 2008 թվականի դեկտեմբերի 26-ի ՀՕ-5-Ն օրենքը (այսուհետ՝ Օրենք) լրացնել նոր 58.1 հոդվածով ՝

«Հոդված 58.1 Քաղաքապետի լիազորությունները կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում

1. Քաղաքապետը կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում իրականացնում է հետեւյալ սեփական լիազորությունները.

1) կազմակերպում է համայնքի տարածքում թափառող կենդանիների բռնման եւ կացարաններ տեղափոխման աշխատանքները.

2) համաքաղաքային կանոններին համապատասխան՝ տալիս է քաղաքի տարածքում տնային կենդանիներ պահելու թույլտվություն եւ կատարում է դրանց ամենամյա հաշվառում.

3) իրականացնում է Երեւանի տարածքում պահվող կենդանիների նույնականացման անձնագրերի տրամադրումը եւ աջակցում է անասնաբուժական միջոցառումների գրանցամատյանների աշխատանքների վարմանը.

4) սահմանված կարգով տրամադրում է կենդանիների բուծարանների եւ կացարանների գործունեության թույլտվություններ.

5) սահմանում է Երեւանի տարածքում անկած կենդանիների դիակների հավաքման, ոչնչացման եւ թաղման վայրերը.

6) երեքից ավել շուն պահելու համար տալիս է համաձայնություն:

2. Քաղաքապետը «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի պահանջների պահպանման նկատմամբ պետական վերահսկողության բնագավառում իրականացնում է հետեւյալ սեփական լիազորությունները.

1) օրենքով սահմանված կարգով իրականացնում է անխոչընդոտ վերահսկողություն եւ ստուգումներ կենդանիների պահման բոլոր վայրերում.

2) կենդանի տիրապետողից պահանջում է կենդանի պահելուն առնչվող ցանկացած տեղեկատվություն, բացատրություններ, փաստաթղթեր:»:

Հոդված 2. Օրենքի 96-րդ հոդվածի 1-ին մասը լրացնել 4-րդ եւ 5-րդ կետերով.

«4) վարչական շրջանի տարածքում, սահմանված կանոններին համապատասխան, տալիս է կենդանիների վաճառքի թույլտվություն.

5) վարչական շրջանի տարածքում տալիս է կենդանիների մասնակցությամբ միջոցառումների, ցուցադրությունների, մրցույթների կազմակերպման թույլտվություն:»:

Հոդված 3, Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

ՆԱԽԱԳԻԾ

Պ-1131[6]-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ

«ՏԵՂԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԵՐԻ ԵՎ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. «Տեղական տուրքերի եւ վճարների մասին» 1997 թվականի դեկտեմբերի 26-ի ՀՕ-185 (այսուհետ՝ Օրենք) 9-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) 13-րդ կետում «քաղաքային բնակավայրերում» բառերը փոխարինել «համայնքի վարչական տարածքում» բառերով.

2) լրացնել հետեւյալ բովանդակությամբ 13.1-13.3-րդ կետերով.

«13.1) մասնագիտացված խանութներում կամ հատկացված բացօթյա տարածքներում կենդանիների վաճառքի թույլտվության համար.

13.2) կենդանիների մասնակցությամբ միջոցառումների, ցուցադրությունների, մրցույթների կազմակերպման թույլտվության համար.

13.3) կենդանիների բուծարանների եւ կացարանների գործունեության թույլտվությունների համար.»:

Հոդված 2. Օրենքի 12-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝

1) 13-րդ կետում «քաղաքային բնակավայրերում» բառերը փոխարինել «համայնքի վարչական տարածքում» բառերով.

2) լրացնել հետեւյալ բովանդակությամբ 13.1-13.3-րդ կետերով.

«13.1) մասնագիտացված խանութներում կամ հատկացված բացօթյա տարածքներում կենդանիների վաճառքի թույլտվության համար՝ օրացուցային տարվա համար՝ քսան հազար դրամ.

13.2) կենդանիների մասնակցությամբ միջոցառումների, ցուցադրությունների, մրցույթների կազմակերպման թույլտվության համար՝ օրացուցային տարվա համար՝ քսան հազարից քառասուն հազար դրամ.

13.3) կենդանիների բուծարանների եւ կացարանների գործունեության թույլտվությունների համար՝ օրացուցային տարվա համար՝ հիսուն հազար դրամ.»:

Հոդված 3. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

ՆԱԽԱԳԻԾ

Պ-1131[7]-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ»
ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. 1998 թվականի մայիսի 5-ի Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 145-րդ հոդվածը շարադրել նոր խմբագրությամբ՝

«1. Կենդանիների նկատմամբ կիրառվում են գույքի մասին ընդհանուր կանոնները, եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենքով կամ այլ իրավական ակտերով:

2. Իրավունքներն իրացնելիս կենդանիների նկատմամբ արգելվում է «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի սկզբունքներին հակասող վերաբերմունքը:»:

Հոդված 2. Սույն օրենքը ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակման օրվան հաջորդող տասներորդ օրը:

ՆԱԽԱԳԻԾ

Պ-1131[8]-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ

«ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. «Լիցենզավորման մասին» Հայաստանի Հանրապետության 2001 թվականի մայիսի 30-ի ՀՕ-193 օրենքի 43-րդ հոդվածի 2-րդ մասի աղյուսակը լրացնել հետեւյալ բովանդակությամբ 7.1 բաժնով.

	«7.1 ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌ							
1.	Անասնաբուժական գործունեություն	ԿՄ	-	-	-	Ո	-	Վ»:

Հոդված 2. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակումից վեց ամիս հետո:

ՆԱԽԱԳԻԾ

Պ-1131[9]-01.08.2025-ՏՏԳՇ-011/0

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՕՐԵՆՔԸ

«ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հոդված 1. «Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության 1997 թվականի դեկտեմբերի 27-ի ՀՕ-186 օրենքի 19-րդ հոդվածը լրացնել 6.1 կետով.

«6.1 ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ԲՆԱԳԱՎԱՌ

6.1.1 անասնաբուժական գործունեության համար	բազային տուրքի 100-ապատիկի չափով»:

Հոդված 2. Սույն օրենքն ուժի մեջ է մտնում պաշտոնական հրապարակումից վեց ամիս հետո:

ՀԻՄՆԱՎՈՐՈՒՄ

«ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔԻ ՄԱՍԻՆ», «ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔՐԵԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԺՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ԵՐԵՎԱՆ ՔԱՂԱՔՈՒՄ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՏԵՂԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԵՐԻ ԵՎ ՎՃԱՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ» ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ, «ԼԻՑԵՆԶԱՎՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ», «ՊԵՏԱԿԱՆ ՏՈՒՐՔԻ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՈՒՄ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԱՏԱՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ» ՕՐԵՆՔՆԵՐԻ ՆԱԽԱԳԾԵՐԻ ԸՆԴՈՒՆՄԱՆ

Իրավական ակտերի ընդունման անհրաժեշտությունը. առաջարկվող կարգավորման բնույթը եւ ակնկալվող արդյունքը

Հայաստանի Հանրապետությունում ոչ վայրի կենդանիների հետ կապված իրավահարաբերությունները՝ բացառությամբ գյուղատնտեսական նշանակության, հստակ կարգավորումներ չունեն: Բաց է տնային, թափառող, ծառայողական նշանակության, ցուցադրման, սպորտային եւ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների հետ կապված համալիր եւ ամբողջական կարգավորումների դաշտը: Վերոնշյալ ցանկից հատկապես հրատապ է թափառող կենդանիների հետ կապված կարգավորումների անհրաժեշտությունը՝ պայմանավորված անվտանգային եւ առողջապահական լուրջ խնդիրներով:

Այս խնդիրներին լուծում տալու նպատակով բազմաթիվ բազմաշահառու քննարկումների արդյունքում միջազգային փորձի խորքային ուսումնասիրությամբ մշակվել է «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» մայր օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) եւ հարակից օրենքների նախագծերի փաթեթը, որով առաջարկվում են առկա խնդիրների իրավական լուծումները:

«Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի նախագծով սահմանվում են կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում անձանց պարտականությունները եւ սահմանափակումները, կենդանիների նկատմամբ վերաբերմունքի պահանջներն ու արգելված գործողությունները, տնային կենդանիների պահման եւ խնամքի պահանջները, թափառող կենդանիների, ցուցադրման, սպորտային եւ ժամանցային միջոցառումների համար օգտագործվող կենդանիների, ծառայողական նշանակության համար օգտագործվող կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի պահանջները, ինչպես նաեւ կարգավորվում կենդանիների բուծման, վաճառքի եւ օգտագործման ոլորտում ծագող իրավահարաբերությունները: Օրենքի նախագծի կարգավորումներից բացի՝ նախագծի ընդունումից հետո ՀՀ կառավարության եւ լիազոր մարմինների կողմից կընդունվեն նախագծից բխող ենթաօրենսդրական իրավական ակտերը, որոնցով կամբողջացվի կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի իրավական դաշտը:

Օրենքի նախագծում հստակեցված են լիազոր մարմիններից յուրաքանչյուրի իրավասության շրջանակները, որը կնպաստի կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ձեւավորմանը եւ կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունքի կանխարգելմանը:

Նախագծերի փաթեթով նախատեսվում է համապատասխան լրացումներ եւ փոփոխություններ կատարել Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում եւ ՀՀ քրեական օրենսգրքում՝ սահմանելով վարչական պատասխանատվություն «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքով սահմանված պահանջների խախտման համար, իսկ կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունք պարունակող արգելված գործողությունների համար ընդլայնել արդեն իսկ սահմանված քրեական պատասխանատվության տիրույթը: Առաջարկվող փոփոխությունները պայմանավորված են եւ բխում են այն իրողությունից, որ չնայած իրավական ակտերով սահմանված որոշակի սանկցիաներին՝ գործնականում դատական պրակտիկա չի ձեւավորվել, ինչը վկայում է կենդանիների նկատմամբ դաժան վերաբերմունքի կանխարգելման ոլորտում անհրաժեշտ գործիքակազմի պակասի կամ թերությունների մասին:

Նախագծերի փաթեթով առաջարկվում է լրացումներ եւ փոփոփություններ կատարել «Տեղական ինքնակառավարման մասին» եւ «Երեւան քաղաքում տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքներում, որոնցում հստակ սահմանվում են տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունները կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի ոլորտում: Նախագծերի ընդունման արդյունքում տեղական ինքնակառավարման մարմինները կստանձնեն լիազորություններ սույն օրենքով սահմանված պահանջների վերահսկողության ոլորտում, նաեւ կենդանիների հաշվառման, վաճառքի, թույլտվությունների տրամադրման, ինչպես նաեւ համայնքի տարածքում թափառող կենդանիների խնդրի պատշաճ լուծման ուղղությամբ:

Նախագծերի փաթեթով տեղական ինքնակառավարման մարմիններին վերապահված լիազորություններով պայմանավորված անհրաժեշտություն է առաջացել նաեւ լրացումներ կատարել «Տեղական տուրքերի եւ վճարների մասին» ՀՀ օրենքում, որոնցով սահմանվել են համապատասխան թույլտվությունների տրամադրման համար գանձվող տտեղական տուրքերը եւ դրանց դրույքաչափերը: Դրանք սահմանելիս հաշվի են առնվել նաեւ այդ ոլորտում առկա միջազգային փորձը:

Ներկայումս ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքում կենդանիների նկատմամբ կիրառվում են գույքի մասին ընդհանուր կանոնները՝ որպես քաղաքացիական իրավունքի օբյեկտներ: Գույքային իրավունքներն իրացնելիս հաշվի չի առնվում կենդանիների՝ որպես զգայական եւ կենսաբանական պահանջներ ունեցող, ցավազգաց էակներ լինելու հանգամանքը եւ սույն իրավունքների իրացման շրջանակում կենդանիները պաշտպանված չեն դաժան եւ անպատասխանատու վերաբերմունք պարունակող գործողություններից: Սույն նախագծերի կարգավորումներով կենդանիների նկատմամբ գույքային իրավունքներն իրացնելիս կարգելվի «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքով սահմանված պահանջների խախտումը:

Նախագծերի փաթեթով նաեւ առաջարկվում է՝ «Անասնաբուժության մասին» օրենքի այն հոդվածները, որոնք սահմանում են կենդանիների բարեկեցության սկզբունքները, տնային կենդանիների նկատմամբ վերաբերմունքի պահանջները, կենդանիներ տիրապետողների պարտականություններն ու իրավասությունները, փորձարկումների համար օգտագործվող կենդանիների շուրջ իրավահարաբերությունները ճանաչել ուժը կորցրած եւ սահմանել «Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքում՝ կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի շուրջ ավելի համապարփակ եւ համալիր կարգավորումներ ունենալու նպատակով: Բացի այդ առաջարկվում է

անասնաբուժական գործունեությունը սահմանել որպես լիցենզավորման ենթակա գործունեության տեսակ, ինչը կնպաստի անասնաբուժության ոլորտում ծառայությունների մատուցման որակի բարձրացմանը: Առաջարկվող կարգավորումը բխում է նաեւ միջազգային փորձի ուսումնասիրությունից:

Օրենքի եւ նախագծերի մշակման փուլում ուսումնասիրվել է մի շարք երկրների փորձը ոլորտում, մասնավորապես Ավստրիայի, Շվեդիայի, Ֆինլանդիայի, Ռուսաստանի, Լատվիայի, Էստոնիայի եւ մի շարք այլ երկրներում կենդանիների բարեկեցության հիմնական սկզբունքները, կենդանիների բնակակոն վարքի պահանջմունքները կարգավորող իրավական նորմերը, վերահսկողության եւ ապատասխանատվության մեխանիզմները:

Թափառող կենդանիների, մասնավորապես՝ շների հետ կապված հիմնախնդրի լուծումը հեղինակների կողմից ուսումնասիրված եւ այդ ոլորտում հաջողած երկրներում հնարավոր է դարձել բացառապես համալիր եւ բազմակողմանի օրենսդրական, ենթաօրենսդրական լուծումների եւ ինստիտուցիոնալ գործիքակազմերի առկայության եւ փուլային կիրարկման պարագայում, որոնց խիստ պարզեցված ցանկը հետեւյալն է՝

- թափառող կենդանիների համատարած ստերջացում, պատվաստում վտանգավոր եւ տարածված հիվանդությունների դեմ,
- թափառող կենդանիների համար նախատեսված կացարանների կառուցում ժամանակավոր եւ որոշ դեպքերում կենդանիների մշտական բնակության համար
- կացարաններից կենդանիների որդեգրման խրախուսում,
- օրենքով սահմանված դեպքերում քնեցում
- խստացված պատժամիջոցների կիրառում սեփական տնային կենդանուն դիտավորությամբ կամ անզգուշությամբ լքող կենդանի պահողների նկատմամբ. այս մեխանիզմը գործելու է տնային կենդանիների վրա միկրոսխեմաների պարտադիր տեղադրման եւ կենտրոնացված հաշվառման համակարգի միջոցով, որոնք նույնպես սահմանված են օրենքի նախագծում,
- կենդանիների նկատամամբ մարդասիրական եւ քաղաքակիրթ վերաբերմունքի խթանում:

Նախագծերի փաթեթի մշակման փուլերում մշտապես տեղի են ունեցել քննարկումներ ԱԺ Տարածքային կառավարման, տեղական ինքնակառավարման, գյուղատնտեսության եւ բնապահպանության հարցերի մշտական հանձնաժողովում ձեւավորված Կենդանիների պաշտպանության հարցերով աշխատանքային խմբի անդամների, ոլորտի հասարակական կազմակերպությունների ներկայացուցիչների, փորձագետների, կենդանասերների, պետական մարմինների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ եւ վեր հանված խնդիրներն ու իրավական կարգավորումները դիտարկվել են նախագծերում:

«Կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի մասին» օրենքի նախագծի եւ հարակից նախագծերի ընդունման արդյունքում կհստակեցվեն ոլորտում վերահսկողություն իրականացնող մարմինների լիազորությունները եւ բնագավառում

իրականացվող պետական քաղաքականությունը: Օրենքով նախատեսվող տնային կենդանիների հաշվառման գործիքակազմի ներդրման արդյունքում կվերահսկվի տերերի կողմից տնային կենդանիների՝ հատկապես շների լքելու դեպքերը, որը իր հերթին կնպաստի թափառող անտուն շների գլխաքանակի նվազեցմանը:

Նախագծերի ընդունման եւ կիրակման արդյունքում ակնկալվում է նվազեցնել կենդանիների նկատմամբ դաժան եւ անպատասխանատու գործողությունները եւ ունենալ իրավական մեխանիզմներ, որոնք կապահովեն կենդանիների բարեկեցությունն ու պաշտպանվածությունը: Օրենքի նախագծում նաեւ հստակ սահմանվում են հանրային վերահսկողության իրականացման մեխանիզմները քաղաքացիների եւ հասարակական կազմակերպությունների կողմից, որոնք կարող են նպաստել բնակչության շրջանում կենդանիների նկատմամբ պատասխանատու վերաբերմունքի օրենսդրական կարգավորումների վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացմանը եւ կենդանիների հանդեպ մարդասիրական վերաբերմունքի քարոզչությանը: